

Toni Heino

**EKOKOMPASSI VANTAAN KAUPUNGIN KULTTUURI- JA KIRJASTOPALVE-
LUILLE**

EKOKOMPASSI VANTAAN KAUPUNGIN KULTTUURI- JA KIRJASTOPALVELUILLE

Toni Heino
Opinnäytetyö
Kevät 2025
Water and Environmental Management
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Water and Environmental Management

Tekijä: Toni Heino

Opinnäytetyön nimi: Ekokompassi Vantaan kaupungin kulttuuri- ja kirjastopalveluille

Työn ohjaaja: Mohamed Asheesh

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2025

Sivumäärä: 70

Vantaan kaupungin strategiana on olla ilmastoneutraali ja resurssiviisas vuoteen 2030 mennessä. Strategiaa ohjaa resurssiviisauden tiekartta, jonka kuusi kaistaa edistää kaupunkiorganisaation ympäristövastuullisuutta. Viidennen kaistan, vastuullinen Vantaa, yhtenä toimenpiteenä on ympäristöjärjestelmien, kuten Ekokompassi, käyttöönoton tukeminen.

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävän tarkoituksena oli laatia Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kulttuuri- ja kirjastopalveluiden palvelualueelle. Kulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala koostuu viidestä palvelualueesta, joihin kuuluvat kulttuuri- ja kirjastopalveluiden lisäksi elinikäinen oppiminen, liikuntapalvelut, nuoriso- ja yhteisöpalvelut sekä yhteiset palvelut. Ekokompassi on kevennetty ympäristöjärjestelmä, joka soveltuu hyvin pk-yrityksille. Vaikka kaupungin organisaatiota ei voida pitää pk-yrityksenä, on toimialojen sisällä pienempiä palvelualueita, joihin Ekokompassi soveltuu hyvin. Opinnäytetyö rajattiin koskemaan ympäristöjärjestelmän laatimisprosessia.

Ympäristöjärjestelmä laadittiin Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän rakenteen mukaisesti. Työ aloitettiin kartoittamalla palvelualueen keskeisimmät ympäristövaikutukset ja nykyinen jätehuolto. Alkukartoituksen jälkeen suoritettiin ympäristövaikutusten arvioinnit, palvelualueen toimintaan vaikuttava lainsäädäntö, kemikaalikartoitukset sekä jätehuoltosuunnitelmat.

Palvelualueen jokaiselle palveluyksikölle luotiin oma ympäristöohjelma. Ympäristöohjelmien tavoitteiksi valittiin ympäristövaikutusten arvioinnin pisteytyksellä korkeimmalle nostetut aiheet, kuten materiaalinkäyttö, hankinnat, viestintä ja vaikuttaminen. Tavoitteiden avulla palvelualue pyrkii pienentämään toimintansa negatiivisia ympäristövaikutuksia.

Toimialan toiminta auditoidaan ympäristöjärjestelmän käyttöönoton jälkeen riippumattoman osapuolen toimesta. Mikäli auditointi läpäistään, saa toimiala käyttöönsä Ekokompassi-sertifikaatin. Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalle myönnettiin kyseinen sertifikaatti 15.11.2024. On kuitenkin toimialan vastuulla pitää ympäristöohjelman mukainen jatkuvaa parantamista yllä, jotta sertifikaatti myönnetään myös jatkossa.

Asiasanat: ympäristöjohtaminen, ympäristöjärjestelmä, kaupunki, toimiala, ekokompassi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Water and Environmental Management

Author: Toni Heino

Title of thesis: Ecocompass for the City of Vantaa's Cultural and Library Services

Supervisor: Mohamed Asheesh

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2025

Number of pages: 70

The strategy of the City of Vantaa is to be climate neutral and resource wise by 2030. The strategy is guided by the Resource Wisdom Roadmap, whose six lanes promote environmental responsibility within the city organization. One of the measures of the fifth lane, Responsible Vantaa, is supporting the implementation of environmental management systems such as the EcoCompass.

The purpose of this thesis development task was to create the EcoCompass environmental management system for the cultural and library services area of the cultural and well-being sector in the City of Vantaa. The cultural and well-being sector consists of five service areas: cultural and library services, lifelong learning, sports services, youth and community services, and shared services. EcoCompass is a streamlined environmental management system that is well-suited for SMEs. Although the city organization cannot be considered an SME, there are smaller service areas within the sectors for which EcoCompass is a good fit. The thesis was limited to the environmental management system development process.

The environmental management system was created following the structure of the EcoCompass system. The work began by mapping the key environmental impacts and the current waste management of the service area. After the initial mapping, environmental impact assessments, legislation affecting the service area's activities, chemical mappings, and waste management plans were conducted.

An individual environmental program was created for each service unit within the service area. The goals of the environmental programs were chosen based on the topics ranked highest in the environmental impact assessment, such as material use, procurement, communication, and influence. Through these goals, the service area aims to reduce the negative environmental impacts of its operations.

The sector's operations will be audited by an independent party after the implementation of the environmental management system. If the audit is passed, the sector will receive the EcoCompass certificate. This certificate was awarded to Vantaa's Culture and Wellbeing sector on November 15, 2024. However, it remains the sector's responsibility to maintain continuous improvement in line with the environmental program to ensure the certificate is renewed in the future.

Keywords: environmental management system, environmental program, ecocompass, city, sector

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	8
2	KEHITTÄMISTEHTÄVÄ JA AIHEEN RAJAUS	10
	2.1 Kehittämistehtävä	10
	2.2 Aiheenrajaus	11
3	KEHITTÄMISTYÖN AINEISTO JA TYÖVAIHEET	12
	3.1 Aineisto	12
	3.2 Työvaiheet.....	12
4	RESURSSIVIISAUDEN TIEKARTTA VANTAALLA.....	14
	4.1 Yhdyskuntarakenne ja liikkuminen	14
	4.2 Hiilineutraali energia	15
	4.3 Materiaalien elinkaari ja kiertotalous.....	15
	4.4 Monimuotoinen luonto	16
	4.5 Vastuullinen Vantaa	17
	4.6 Hiilinielut ja kompensointi	17
5	YMPÄRISTÖJOHTAMINEN JA YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄT	18
	5.1 Ympäristöjohtamisen historiaa	18
	5.2 Ympäristöjohtaminen.....	19
	5.3 Ympäristöjärjestelmät.....	20
	5.3.1 ISO 14001 (International Organization for Standardization).....	21
	5.3.2 EMAS (The Eco-Management and Audit Scheme)	23
	5.3.3 Green Office.....	24
6	EKOKOMPASSI-YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄ	25
	6.1 Ekokompassi ja ympäristöjohtaminen	25
	6.2 Ekokompassin laadinta.....	26
	6.3 Ekokompassin ylläpito	29
7	ALKUKARTOITUKSET	31
	7.1 Kirjastopalvelut.....	31
	7.1.1 Jätteet	32
	7.1.2 Energia	32
	7.1.3 Hankinnat.....	33
	7.1.4 Materiaalinkäyttö.....	33

7.1.5	Kemikaalit	34
7.1.6	Logistiikka ja liikkuminen	34
7.1.7	Viestintä ja vaikuttaminen	34
7.1.8	Luonnon monimuotoisuus	35
7.2	Kulttuuritoiminta ja -tilat	35
7.2.1	Jätteet	36
7.2.2	Energia	36
7.2.3	Hankinnat.....	37
7.2.4	Materiaalinkäyttö.....	37
7.2.5	Melu	37
7.2.6	Logistiikka ja liikkuminen	38
7.2.7	Viestintä ja vaikuttaminen	38
7.3	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut.....	38
7.3.1	Jätteet	39
7.3.2	Energia	39
7.3.3	Hankinnat.....	40
7.3.4	Materiaalinkäyttö.....	40
7.3.5	Kemikaalit	41
7.3.6	Logistiikka ja liikkuminen.....	41
7.3.7	Viestintä ja vaikuttaminen	42
7.4	Museopalvelut	42
7.4.1	Jätteet	43
7.4.2	Energia	43
7.4.3	Hankinnat.....	44
7.4.4	Materiaalinkäyttö.....	44
7.4.5	Kemikaalit	44
7.4.6	Logistiikka ja liikkuminen.....	45
7.4.7	Viestintä ja vaikuttaminen	45
8	JÄTEHUOLTOKARTOITUKSET.....	46
8.1	Kirjastopalvelut.....	46
8.2	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut.....	47
8.3	Museopalvelut	48
9	YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN TUNNISTAMINEN	49
9.1	Kirjastopalvelut.....	49

9.2	Kulttuuritoiminta ja -tilat	50
9.3	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut	50
9.4	Museopalvelut	50
10	LAKISÄÄTEISET VAATIMUKSET	51
10.1	Ympäristönsuojelulaki	51
10.2	Jätelaki	51
10.3	Kemikaalilaki	52
10.4	Kaupungin ympäristönsuojelumääräykset	52
10.5	Kaupungin jätehuoltomääräykset	53
11	JÄTEHUOLTOSUUNNITELMAT, KEMIKAALILISTAT JA LAKILISTAT	54
11.1	Jätehuoltosuunnitelmat	54
11.1.1	Kirjastopalvelut	54
11.1.2	Kulttuuritoiminta ja -tilat	55
11.1.3	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut	55
11.1.4	Museopalvelut	56
11.2	Kemikaalilistat	56
11.2.1	Kirjastopalvelut	56
11.2.2	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut	57
11.2.3	Museopalvelut	57
11.3	Lakilistat	58
11.3.1	Kirjastopalvelut	58
11.3.2	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut	58
12	HENKILÖSTÖN OHJAUS YMPÄRISTÖASIOISSA – EKOTUKITOIMINTA	60
13	YMPÄRISTÖOHJELMAT	61
13.1	Kirjastopalvelut	61
13.2	Kulttuuritoiminta ja -tilat	62
13.3	Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut	63
13.4	Museopalvelut	64
14	POHDINTA	66
14.1	Ympäristöohjelman mahdollisuudet ja tulevaisuus	66
14.2	Opinnäytetyön luotettavuus	66
	LÄHTEET	67

1 JOHDANTO

Maapallon luonnonvarat ovat rajatut, joten käyttäessämme niitä hallitsemattomasti ja ylikuluttaen, luonnonvarat tulevat hupenemaan ja lopulta loppumaan. Vaikka teknologinen kehitys auttaa ihmiskuntaa säästämään ja löytämään uusia luonnonvaraesiintymiä, tulee jo olemassa olevien materiaalien uudelleenkäyttöä ja -jalostusta parantaa. (Blackman & Baumol 2023.) Maapallon luonnonvarojen ylikulutuksen lisäksi maailmassamme on käynnissä ilmastonmuutos, joka aiheutuu suurimaksi osin fossiilisten polttoaineiden käytöstä, metsäkadosta eli hiilinielujen häviämisestä ja karjataloudesta (Euroopan komissio, 2024a).

Euroopan unioni pyrkii olemaan ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Tämä tarkoittaa kasvihuonepäästöjen nettopäästöjen vähentämistä 90 prosentilla vuoteen 2040 mennessä vuoden 1990 tasoihin verrattuna. Jotta 90 prosentin vähennystavoitteet voidaan saavuttaa vuoteen 2040 mennessä tulee Euroopan unionin jäsenmaiden sitoutua seuraaviin toimiin:

- Nykyisten EU-lakien täysimääräinen täytäntöönpano. Tällä toimella voidaan vähentää päästöjä jopa 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.
- Edistetään hiilestä irtautumista keskittymällä nykyisiin teknologioihin, kuten tuulivoimaan, vesivoimaan ja elektrolyysiin. Lisätään myös investointeja uusiin teknologioihin kuten hiilidioksidin talteenottoon, varastointiin ja uudelleen käyttöön.
- EU panostaa omaan valmistuskapasiteettiin kasvualoilla, kuten sähköajoneuvot, lämpöpumput ja aurinkosähkö.
- Siirtymän ytimessä tulee olla oikeudenmukaisuus, solidaarisuus ja sosiaalipolitiikka.
- Kaikkien sidosryhmien kanssa käydään avointa vuoropuhelua. Sidosryhmillä tarkoitetaan tässä kohdin maanviljelijöitä, yrityksiä, työmarkkinaosapuolia ja kansalaisia. (Euroopan komissio 2024b.)

Suomen työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi vuonna 2022 kansallisen ilmasto- ja energiastrategian, Hiilineutraali Suomi 2035, jossa linjataan toimia, joilla Suomi voi täyttää yllä mainitut Euroopan unionin velvoitteet ja tavoitteet. Strategia kattaa toimintaohjelman, jolla edetään hiilineutraaliuden kautta hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022.) Ilmasto- ja energiastrategia on tiivis osa vihreää siirtymää, joka on välttämätön muutos kohti ekologisesti kestäväää taloutta (Ympäristöministeriö 2024a).

Vantaalla kaupunginvaltuusto hyväksyi 28.2.2022 Vantaan resurssiviisauden tiekartan valtuustokaudelle 2021–2025 ja se on osa kaupungin strategiaa. Tämän tiekartan avulla Vantaa pyrkii saavuttamaan hiilineutraaliuden jo vuonna 2030. Tiekartassa on kuusi kaistaa, joissa jokaisessa on 4–7 erilaista tavoitetta. Viidennen kaistan, vastuullinen Vantaa, yhden tavoitteen toimenpiteenä on ympäristöjärjestelmien, kuten Ekokompassin, käyttöönottojen tukeminen. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tämä opinnäytetyö kattaa Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kulttuuri- ja kirjastopalveluiden Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän käyttöönoton alkuvaiheet ja toimet ensimmäiseen auditointiin valmistautumiseen.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ JA AIHEEN RAJAUS

2.1 Kehittämistehtävä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on seurata Vantaan kaupungin kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kulttuuri- ja kirjastopalveluiden palvelualueen ympäristöjärjestelmän laatimista noudattamalla Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän rakennetta.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla kehittämistehtävä alkaa alkukartoituksella, jossa tunnustetaan organisaation nykytila:

- Ympäristövaikutusten tunnistaminen ja pisteytys (mm. jätehuoltokartoitukset).
- Nimetään Ekokompassi-vastuuhenkilöt tai -tiimi.

Seuraavaksi laaditaan ympäristöohjelma, jonka tarkoituksena on minimoida tunnistetut ympäristövaikutukset:

- Määritetään ympäristöohjelman tavoitteet ja toimenpiteet. Jokaiselle toimenpiteelle nimitään vastuuhenkilö ja aikataulu.
- Kootaan Ekokompassi-liitteet täytettyinä (jätehuoltosuunnitelmat, ympäristölainsäädäntö, kemikaaliluettelo, vaarallisten jätteiden kirjanpito).
- Kirjataan ympäristölupaus.
- Määritellään mittarit.
- Suunnitellaan henkilöstön koulutusta.
- Toteutetaan ympäristöohjelma.
- Suoritetaan 1. auditointi, jota ennen raportointi Ekokompassin sähköiseen järjestelmään.

Viimeisessä vaiheessa toteutetaan ympäristöohjelman ylläpitoa:

- ympäristöohjelman tavoitteiden seuranta ja jatkuva kehittäminen (päivitys vähintään kolmen vuoden välein)
- vuosiraportointi Ekokompassin sähköiseen järjestelmään
- kolmen vuoden välein uusinta-auditointi.

2.2 Aiheenrajaus

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön koko Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla. Toimiala jakaantuu viiteen palvelualueeseen: elinikäinen oppiminen, liikunta, kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoriso- ja yhteisöpalvelut ja yhteiset palvelut. Jotta opinnäytetyön työmäärä ei kasvaisi liian isoksi, on aihe rajattava kattamaan vain kulttuuri- ja kirjastopalveluiden palvelualue. Kyseinen palvelualue jakaantuu vielä neljään palveluyksikköön: museoiden palveluyksikkö, lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden yksikkö, kulttuuritoiminnan ja -tilojen palveluyksikkö ja kirjaston palveluyksikkö. Museoilla on kolme toimipistettä, lasten ja nuorten kulttuuripalveluilla kolme toimipistettä, kulttuuritoiminnalla ja -tiloilla kolme toimipistettä ja kirjastoilla yksitoista toimipistettä. (Kuva 1.)

Kuva 1. Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan rakenne (Vantaan kaupunki 2024a)

Opinnäytetyö on kehittämisprojekti ja työ luonteeltaan toiminnallinen. Opinnäytetyön lopputuloksena kaupunkikulttuurin kulttuuri- ja kirjastopalveluiden palvelualueelle rakentuu ympäristöjärjestelmä, jonka avulla se voi pienentää omia negatiivisia ympäristövaikutuksiaan ja käyttää sitä apunaan viestiessään ympäristöasioista asiakkailleen ja sidosryhmilleen. Ympäristöjärjestelmä perustuu Ekokompassi-ympäristöjärjestelmään. Samaan aikaan rakentuu myös toimialan muiden palvelualueiden ympäristöjärjestelmät, ja rakentamisen aikana toiminnot tukevat toisiaan.

3 KEHITTÄMISTYÖN AINEISTO JA TYÖVAIHEET

Opinnäytetyö on kehittämistehtävä, jossa käytetään apuna kvalitatiivisia eli laadullisia menetelmiä, mutta myös kvantitatiivisia eli määrällisiä menetelmiä (Tampereen yliopisto 2024).

3.1 Aineisto

Aineistoa opinnäytetyötä varten kerättiin osallistumalla kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan ympäristöryhmien toimintaan. Taustaselvityksessä käytettiin apuna alan kirjallisuutta ja aiheesta tehtyjä tutkimuksia. Organisaation ympäristöasioista saatiin aineistoa kirjanpidon järjestelmien kautta sekä esimerkiksi jätehuollosta jätehuoltokartoituksissa. Ympäristöjärjestelmä laadittiin käyttäen apuna Ekokompassin omia materiaaleja. Aineistossa on hyödynnetty myös ympäristölainsäädäntöä, ISO 14000 -ympäristöjärjestelmiä, alan kirjallisuutta ja tutkimuksia.

3.2 Työvaiheet

Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa laadittiin tietoperusta, tehtiin suunnitelma projektin toteuttamisesta, selvitettiin ympäristöjärjestelmään liittyvä lakiympäristö, analysoitiin kerättyjä tietoja ja laadittiin niiden perusteella opinnäytetyö. Toiminnallinen osuus koostui tietojen keräämisestä organisaation eri toimipisteissä ja työryhmissä, sekä ympäristöjärjestelmän laatimisesta Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän rakennetta noudattaen. Koko Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän käyttöönottoa johti kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan koordinaattori. Opinnäytetyön jälkeiset toimet jäävät organisaation toteutettaviksi. Työvaiheet on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Opinnäytetyön työvaiheet ja ympäristöjärjestelmän jatko

Kirjallinen osuus	Toiminnallinen osuus
Tietoperustan laatiminen	Yhteyshenkilöiden kartoittaminen ja perehdyttäminen Järjestäytymispalaveri Ekokompassin neuvojan kanssa
Projektisuunnitelman laatiminen	Toimipaikkojen jätehuollon nykytilan kartoitukset ja jätehuoltosuunnitelmien laadinta Kirjaston tavoitteiden määrittely Ekokompassin esittely kaupunkikulttuurin laajennetulle johtoryhmälle Ekokompassin neuvojan tapaaminen
Lakiympäristön selvittäminen	Jokaiselle palvelualueelle oma ympäristöohjelma Liitteiden kokoaminen: lakilista, jätehuoltosuunnitelmat, vaarallisten jätteiden kirjanpito, kemikaaliluettelot Ympäristövaikutusten arviointi ja pisteytys Johto hyväksyy ympäristölupauksen ja ympäristöohjelmat
Kerättyjen tietojen analysointi ja opinnäytetyön laatiminen	
Opinnäytetyön osuus päättyy	
Ympäristöjärjestelmän jatko	Tietojen tallentaminen Ekokompassin järjestelmään Auditointiin valmistautuminen Ensi auditointi pidetty 12.11.-14.11.2024 Sertifikaatti myönnetty 15.11.2024 Henkilöstön Ekokompassi-koulutus Resurssiviisauden tiekartan päivittäminen Vuosittainen suunnittelu ja kehittäminen Uusinta-auditointi 3 vuoden välein

4 RESURSSIVIISAUDEN TIEKARTTA VANTAALLA

Kuten jo johdannossa kerrottiin, Vantaa on sitoutunut saavuttamaan hiilineutraaliuden vuonna 2030. Kaupunki kirjasi tavoitteensa ja toimensa ilmasto- ja ympäristötyön toteuttamiseksi ensimmäisen kerran vuonna 2018 resurssiviisauden tiekarttaan. Opinnäytetyön kirjoittamisen aikana oli voimassa valtuustokaudelle 2021–2025 oleva tiekartta. Ekokompassin käyttöönoton tukeminen tulee vastuullinen Vantaa -kaistan tavoitteesta edistää kaupunkiorganisaation ympäristövastuullisuutta. (Vantaan kaupunki 2022.)

Vantaan kaupunkiorganisaatio itsessään tuottaa suoraan vain 10 prosenttia kaupunkialueella syntyvistä päästöistä, mutta välillinen vaikutus on moninkertainen. Hiilineutraaliudessa Vantaa pyrkii vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 80 prosenttia vuoteen 1990 verrattuna. Loput 20 prosenttia kompensoidaan sitomalla hiiltä metsiin ja maaperään sekä hiilidioksidin talteenotolla ja jalostamisella tai tukemalla vähähiilisyteen tähtäviä hankkeita. Vertailuvuonna 1990 päästöt olivat 1076 hiilidioksidiekvivalentti kilotonnia (kt co₂-ekv.), kun taas tilanne vuonna 2021 oli 872 co₂-ekv. kilotonnia. Vuoden 2030 tavoite on siis 214 co₂-ekv. kilotonnia, jotka kompensoidaan ja päästään neutraaliustavoitteeseen. (Vantaan kaupunki 2022.)

Vantaan resurssiviisauden tiekartta ohjaa kaupungin ympäristövastuullisuuden kehittämistä. Hiilineutraalissa Vantaassa kaupungin suunnittelu ja toteutus on resurssiviisasta, luonto monimuotoista, luonnonvaroja käytetään kestävästi ja asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen toimintatavat ovat vastuullisia. Tätä tavoitetilaa kohti edetään kuudella kaistalla, jotka esitellään seuraavaksi. Jokaiselle kaistalle on asetettu indikaattorit, joiden avulla seurataan tavoitteiden toteutumista. (Vantaan kaupunki 2022.)

4.1 Yhdyskuntarakenne ja liikkuminen

Kun yhdyskuntarakenne toteutetaan resurssiviisaasti, se mahdollistaa kaupunkilaisille kestävän ja vähäpäästöisen elämäntavan, kestävät liikkumismuodot ja luonnon arvojen turvaamisen. Maankäytön ratkaisulla pystytään vaikuttamaan pitkällä aikavälillä merkittävästi kasvihuonekaasupäästöihin. Ratkaisut vaikuttavat rakennusten energian kulutukseen, uusiutuvan energian käyttöön ja liikenneratkaisuihin. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tällä kaistalla on kuusi tavoitetta (Vantaan kaupunki 2022):

1. Hiilineutraalius ja resurssiviisaus ovat maankäytön suunnittelun ja toteutuksen lähtökohdina.
2. Kaupunki integroi ilmastonmuutoksen sopeutumistoimet suunniteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon.
3. Viherrakenne on terveyttä tukeva ja hyvinvointia luova. Säilytetään ja parannetaan viheralueiden saavutettavuutta.
4. Luodaan hyvät edellytykset kestäväälle ja monimuotoiselle liikkumiselle.
5. Vähennetään liikkumistarvetta.
6. Edistetään ajoneuvojen vähäpäästöisyyttä ja parannetaan ilmanlaatua.

4.2 Hiilineutraali energia

Suuri osa Vantaan ilmastopäästöistä aiheutuu energiantuotannosta ja -kulutuksesta. Vantaan kaupungin tavoitteena on, että kaupungin alueella luovuttaisiin lämmityksessä fossiilisista polttoaineista vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on parantaa energiatehokkuutta systemaattisesti kaupungin omissa ja koko kaupunkialueen kiinteistöissä edistäen kiinteistöjen ja asuntojen energiaremontteja. Kuntalaisille kehitetään kannustimia, jotta näistä tulisi aktiivisia energiatuotannon toimijoita. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tällä kaistalla on kolme tavoitetta (Vantaan kaupunki 2022):

1. Vähennetään lämmityksen päästöjä.
2. Vähennetään käyttösähkön päästöjä.
3. Lisätään uusiutuvan energian osuutta.

4.3 Materiaalien elinkaari ja kiertotalous

Ilmastonmuutoksen hillinnässä rakennetulla ympäristöllä on ratkaiseva merkitys, sillä rakennukset aiheuttavat kolmanneksen Suomen ilmastopäästöistä. Rakennusmateriaalien osuus koko rakennuksen elinkaaren aikaisista kasvihuonekaasupäästöistä on merkittävä. Merkittäviä päästöjä aiheuttaa myös esirakentaminen. Vantaa on nopeasti kasvava kaupunki, jossa rakennetaan ja pure-

taan paljon. Puretun materiaalin uusiokäytön kehittämällä voidaan vähentää liikenteen aiheuttamia päästöjä ja kaupungille aiheutuvia kustannuksia. Kaupunki voi edistää jakamistalouden kehittymistä ja olla tässä esimerkkinä muille. Jätehuollossa korostetaan entistä enemmän kiertotalouden merkitystä jätteen synnyn ehkäisyssä. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tällä kaistalla on viisi tavoitetta (Vantaan kaupunki 2022):

1. Edistetään vähähiilistä rakentamista.
2. Edistetään rakentamisen kiertotaloutta.
3. Vähennetään infrarakentamisen ja massojen hallinnan hiilijalanjälkeä.
4. Kehitetään jakamistalouden edellytyksiä.
5. Kehitetään jätehuoltoa kiertotaloutta tukevaksi.

4.4 Monimuotoinen luonto

Luonnon monimuotoisuus on elinehto lajien säilymiselle. Myös ihminen saa hyvinvointia luonnosta. Rikkaassa luontoympäristössä on tärkeitä ekosysteemipalveluita, kuten pölytystä, ilmaston säätelyä, hiilen sidontaa, puhdasta vettä, tulvasuojaa ja virkistyspalveluita. Vantaan kaupungin alueella on laajoja metsäalueita ja erilaisia vesiympäristöjä, jotka ovat arvokkaita luonnon monimuotoisuudelle. Suurimmat uhat luonnon monimuotoisuudelle ovat ihmisen aiheuttama elinympäristöjen häviäminen ja pirstoutuminen, ekologisten yhteyksien katkeaminen ja elinympäristöjen laadun heikentyminen, vieraslajit ja ekosysteemien toiminnan heikentyminen. Tiivistyvässä kaupunkirakenteessa on tärkeää suojella luontoa kulumiselta. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tällä kaistalla on kuusi tavoitetta (Vantaan kaupunki 2022):

1. Luonnon monimuotoisuutta lisätään, suojellaan ja vahvistetaan suunnitelmallisesti.
2. Vahvistetaan toimia metsä- ja suoluonnon monimuotoisuuden parantamiseksi.
3. Vesistöjen luonnontilaisuutta ja monimuotoisuutta parannetaan.
4. Varmistetaan kattava avoimien alueiden verkosto.
5. Tehotetaan haitallisten vieraslajien torjuntaa.
6. Suojellaan luontoa kulumiselta.

4.5 Vastuullinen Vantaa

Jotta kaupunki voi päästä ilmastotavoitteisiinsa, on asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen toimittava vastuullisesti. Kaupunkiorganisaatiolla on tärkeä rooli toimia esimerkkinä, mahdollistajana, viestinviejänä ja uusien toimintatapojen esiin tuojana. Viestintä ja vuoropuhelu lisää ilmastotoimien hyväksyttävyyttä ja avoimuutta. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tällä kaistalla on kuusi tavoitetta (Vantaan kaupunki 2022):

1. Ympäristövastuullisuudesta viestitään innostavasti ja mahdollistetaan vuorovaikutteinen osallistuminen.
2. Kasvatetaan ja tuetaan vantaalaisia kestävään elämäntapaan ja ympäristövastuullisuuteen.
3. Vähennetään ruuan ympäristövaikutuksia.
4. Edistetään kaupunkiorganisaation ympäristövastuullisuutta.
5. Edistetään ympäristövastuullisia hankintoja.
6. Edistetään yritysten ja yhteisöjen ympäristövastuullisuutta.

4.6 Hiilinielut ja kompensointi

Vantaan kohdalla hiilineutraalius tarkoittaa, että alueellisesti kasvihuonekaasupäästötase on nolla. Vantaan hiilineutraaliustavoitteessa päästöjä on vähennetty vähintään 80 prosenttia vuonna 2030 verrattuna vuoteen 1990. Jäljelle jääneet 20 prosenttia voidaan sitoa kasvillisuuteen, maaperään ja puurakentamiseen tai kompensoida päästövähennystoimia muualla. Mikäli päästövähennyksissä ylitetään 80 prosentin osuus, voidaan kompensatiotarvetta pienentää. (Vantaan kaupunki 2022.)

Tällä kaistalla on neljä tavoitetta (Vantaan kaupunki 2022):

1. Koko kaupunkialueen päästöjen kompensointi.
2. Hiilinielujen ja hiilivarastojen vahvistaminen.
3. Hiilikädenjäljen kasvattaminen ja hiilinegatiivisuuden edistäminen.
4. Kaupungin omien suorien päästöjen kompensointi.

5 YMPÄRISTÖJOHTAMINEN JA YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄT

5.1 Ympäristöjohtamisen historiaa

Ihmisten huoli ympäristöstä ei ole uusi ilmiö. Jo 1960-luvulla kansalaisjärjestöt ja yksittäiset ihmiset tulivat esiin voimakkaine mielipiteineen, mikä antoi alkusysäyksen ympäristöjohtamisen synnylle (Kallio 2001, 9). Mainittakoon, että Rachel Carsonin kirjoittama kirja *Silent Spring* (1962) nousi suureen suosioon. Kirja julkaistiin vuonna 1962 ja se käsittelee hyönteismyrkköjen käyttöä ja sen vaikutuksia ympäristöön (Carson 1970).

1960-luvulla kansalaisliikkeet toivat yritysten haitalliset ympäristövaikutukset julkisuuteen, vaikka tavalliset kansalaiset olivat niistä kärsineet jo paljon aiemminkin. Vuosikymmenien saatossa vesistöihin ja ilmakehään kasautuneet ympäristöongelmat olivat kaikkien nähtävillä. Yritykset eivät kuitenkaan tuolloin suuremmin reagoineet kansalaisliikehdintään, koska luonto nähtiin vain resurssilähteenä. (Peltomäki & Kamppinen 1995, 9.)

1970-luvulla muutosta oli havaittavissa. Tuolloin keskusteltiin talouskasvun puolesta ja vastaan. Kriitikot näkivät tuotannon ja kulutuksen jatkuvan kasvamisen johtavan pysyvään luonnon epätasapainoon eikä rajattoman kasvun nähty olevan mahdollista rajallisessa maailmassa. Ratkaisuksi ehdotettiin ”nollakasvun politiikkaa”. 1970-luvulla muodostui ympäristöpolitiikan käsite ja ympäristölakeja sekä -säädöksiä laadittiin ympäristöhuolen kasvaessa. Yritykset kuitenkin vastustivat talouskasvun kiristämistä eivätkä ryhtyneet toimiin, jotta säästyisivät ympäristönsuojelun aiheuttamilta kustannuksilta. (Kallio 2001, 11.)

1980-luvulla ympäristökysymysten käsittely ja ympäristötoiminta siirtyi suurille järjestöille, kun taas aktiiviset kansalaiset vain rahoittivat järjestöjen toimintaa. Uudenlainen järjestöjen ajama ympäristökiinnostus herätti myös yritykset, jotka siirsivät ajattelun nollakasvun käsitteestä kestävä kehityksen ideologiaan. Kyseinen ideologia tuli tunnetuksi vuonna 1987 julkaistun Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportin kautta. (Kallio 2001, 12.) Yritykset alkoivat näkemään ympäristöystävällisyyden yhä enemmän kilpailutekijänä kuin uhkana (Peltomäki & Kamppinen 1995, 11).

Vuonna 1992 Rio de Janeirossa järjestettiin UNCED:n kokous, jossa 178 maata tunnustivat ympäristömuutoksen ongelmallisuuden ja myönnettiin ihmisen toiminnan aiheuttavan muutokset. Kokouksen jälkeen tehtiin Rion julistus, jossa määriteltiin 27 periaatetta maailman kestävän kehityksen perustalle. Rion kokous johti myös kahteen merkittävään sopimukseen, biodiversiteettisopimukseen ja ilmastopopimukseen. Kokouksessa nostettiin esille myös yritysten vastuuta ympäristömuutosten torjunnassa, mikä synnytti myöhemmin erilaisia ympäristöjohtamisjärjestelmiä. (Kallio 2001, 12.)

5.2 Ympäristöjohtaminen

Kirjallisuudessa ympäristöjohtamisen käsitettä on tulkittu hieman eritavoin eikä täysin yhtenäistä määrittelyä ole syntynyt (Kallio 2001, 22). Seuraavana on muutamia eri lähteistä poimittua määritelmää:

- Silloin, kun ympäristöasiat ovat yritykselle niin merkityksellisiä, että niitä varten on luotava kokonaan oma strategiansa, puhutaan ympäristöjohtamisesta (Peltomäki & Kamppinen 1995, 8).
- Ympäristöjohtaminen ottaa ympäristönsuojelulliset tavoitteet huomioon kaikessa yrityksen suunnittelussa, toteutuksessa ja kontrolloinnissa pyrkimyksenä ympäristökuormituksen vähentäminen ja välttäminen sekä yrityksen pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttaminen (Linnanen 1994, 68).
- Ympäristöjohtamisella tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, että organisaation toiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten hallinta on kytketty osaksi organisaation johtamista ja sitä kautta osaksi jokapäiväistä toimintaa (Kippo-Edlund 2006, 118).
- Ympäristöjohtaminen on tapa liittää toiminnan ympäristöasiat osaksi yrityksen johtamista ja päätöksentekojärjestelmää (Pohjola 2003, 37).

Ympäristöjohtamisen keskeisinä käsitteinä voitaisiin siis pitää ympäristönäkökohtien yhdistämistä liiketoimintaan ja toiveikkuus toiminnan ympäristömyönteisistä vaikutuksista. Käsitteen määrittelystä saa mielikuvan, että toiminta tuo positiivista vaikutusta ympäristöön. Pitää kuitenkin huomata, ettei ympäristöjohtaminen suoraan ole ympäristönsuojelua, vaikka ympäristöjohtamisen myötä vaikutukset ympäristöön pienenisivätkin. Ympäristöjohtaminen ja kestävä kehitys eivät ole synonyymeja keskenään. Ympäristöjohtamisen tavoite voi olla kestävä kehitys, mutta sen avulla sitä ei saavuteta. (Kallio 2001, 22.)

Yrityksissä ja organisaatioissa ympäristöasioiden hoitaminen on kokonaisvaltaista toimintaa. Sen ei kuitenkaan pidä olla vain irrallinen toiminto, jolla pyritään viranomaismääräysten mukaiseen toimintaan. Jos noudatetaan vain lakeja ja tehdään niihin perustuvia yksittäisiä ympäristötekoja, ei saavuteta kaikkia hyötyjä, joita ympäristöjohtamisella voitaisiin saavuttaa. Tällä tavalla saadaan kuitenkin kulumaan kalliita resursseja. Tuloksekas ympäristöasioiden hoitaminen edellyttääkin, että yritys tai organisaatio sisällyttää ympäristöasiat visioonsa ja strategiaansa ja integroi ne arvoketjuunsa jo hyvin varhaisessa vaiheessa. (Pohjola 2003, 14.)

Yrityksen tai organisaation ympäristöjohtamisessa on siis tärkeää sitouttaa johto kehittämään ympäristötyötä, jotta panostus ympäristötyöhön ei jää yksittäisen työntekijän harteille. Kun johto on sitoutunut, laaditaan yritykselle ympäristöpolitiikka. Tämän jälkeen muodostetaan ympäristöpäämäärät ja -tavoitteet. Lopuksi laaditaan ympäristöohjelma ja seurataan sitä. (Savola 1998, 6.)

5.3 Ympäristöjärjestelmät

Ympäristöjärjestelmä toimii yrityksen tai organisaation välineenä kokonaisvaltaisen ja systemaattisen ympäristöjohtamisen toteuttamisessa. Järjestelmä mahdollistaa ympäristöasioiden jatkuvan parantamisen ja synnyttää tavoitteellisen otteen niiden hallintaan. Järjestelmän tavoitteena on integroida ympäristöasiat yrityksen tai organisaation kaikkeen toimintaan sisältäen koko henkilöstöä koskevia vaatimuksia. Tällä tavalla käytännöt saadaan leviämään koko organisaatioon. Jokaisen työntekijän ja johdon tulee olla tietoisia työnsä vaikutuksista ja asetetuista tavoitteista. (Lovio 2004; Heiskanen & Mäntylä 2004; Kippo-Edlund 2006, 118-119.) Järjestelmien peruseriaatteina on merkittävimpien ympäristönäkökohtien ja -vaikutusten määrittäminen, niiden hallinta, tarvittavan dokumentoinnin toteuttaminen ja toiminnan säännöllinen arviointi (Ketola 2004).

Käytetyimpiä ja siten tunnetuimpia viitekehyksiä ympäristöjärjestelmän toteuttamisessa ovat ISO 14001 -standardi ja Euroopan unionin asetukseen perustuva ympäristöasioiden hallintajärjestelmä EMAS-asetus (The Eco-Management and Audit Scheme) (Rohweder 2004). ISO 14001 ja EMAS perustuvat suurilta osin laatujärjestelmien pohjalle, jolloin niissä voi huomata paljon yhtäläisyyksiä. Useissa organisaatioissa ympäristöjärjestelmät on liitetty osaksi laatu- ja turvallisuusjärjestelmää, mikä mahdollistaa yhtenäisen järjestelmän luomisen (Pohjola 2003, 60). ISO 14001- ja EMAS-ym-

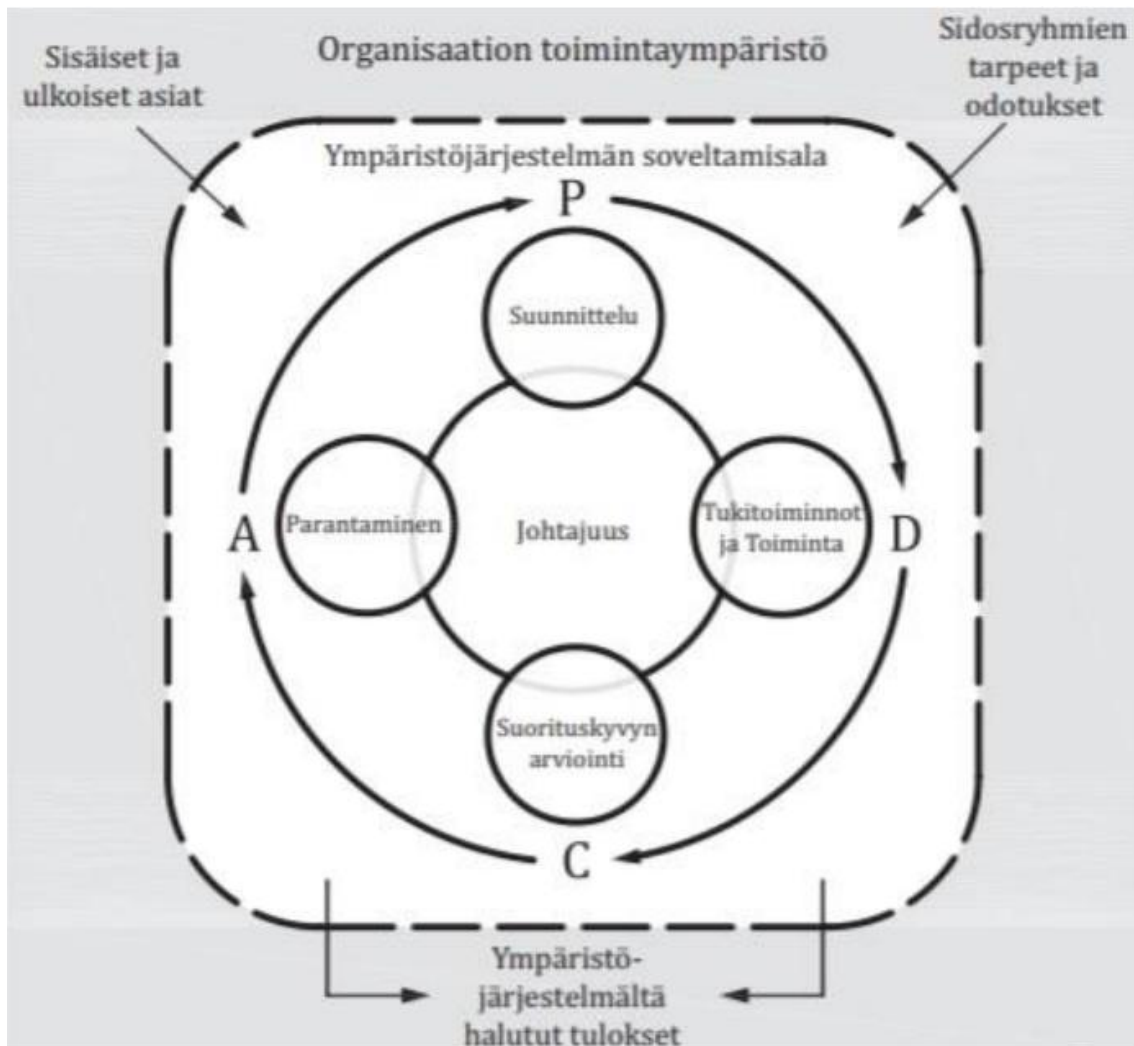
päristöjärjestelmien lisäksi on kehitetty useita kevyempiä ympäristöjärjestelmiä, kuten Ekokompassi ja Green Office. Näistä kolmea ympäristöjärjestelmää esitellään seuraavaksi omista alaluvuistaan ja Ekokompassi kokonaan omassa luvussaan.

5.3.1 ISO 14001 (International Organization for Standardization)

ISO 14000 -ympäristöjohtamisstandardisarjaan kuuluu ympäristöviestintään, ympäristöauditointeihin ja -tarkastuksiin sekä elinkaariarviointeihin liittyviä standardeja ja oppaita. ISO 14001 sisältää standardin ympäristöjärjestelmistä, niiden vaatimuksista ja niiden soveltamisohjeista. Standardisarja tarjoaa vahvoja välineitä yrityksen tai organisaation ympäristöasioiden hallintaan. Yritys voi ottaa käyttöönsä kaikki kyseiset standardin tai vain osan. Standardien käyttö on vapaaehtoista ja niitä voi soveltaa yrityksen toimintaan sopivalla tavalla. (Lovio 2004; Suomen standardisoimisliitto SFS ry 2017.)

ISO 14001 soveltuu kaikenlaisille yrityksille ja organisaatioille riippumatta toimialasta tai koosta. Standardi antaa ohjeistukset ympäristövastuun järjestelmälliseen hallintaan. Se sisältää vaatimukset, joita noudattamalla organisaatio voi saavuttaa asettamansa tavoitteet ja luoda hyötyä itselleen, ympäristölle ja sidoskumppaneilleen. Standardin uusin versio julkaistiin vuonna 2015. Uuteen versioon tuli pieniä muutoksia verrattuna edelliseen vuonna 2004 julkaistuun versioon. Uudessa versiossa korostetaan muun muassa ympäristöasioiden strategista näkökulmaa, johdon roolia, riskilähtöistä ajattelua ja elinkaarinäkökulmaan perustuvaa lähestymistapaa toiminnan ympäristönäkökohtia sekä -vaikutuksia analysoidessa. (SFS-EN ISO 14001:2015; Suomen standardoimisliitto SFS ry 2017.)

Standardin mukainen ympäristöjärjestelmä rakentuu PDCA-mallin (plan, do, check, act – suunnittele, toteuta, arvioi, toimi) perustalle. PDCA-malli tarjoaa iteratiivisen prosessin, jota organisaatiot käyttävät jatkuvan parantamisen saavuttamiseen. (Kuva 2.)

Kuva 2. PDCA-mallin ja ISO 14001 viitekehyksen suhde (SFS-EN ISO 14001:2015).

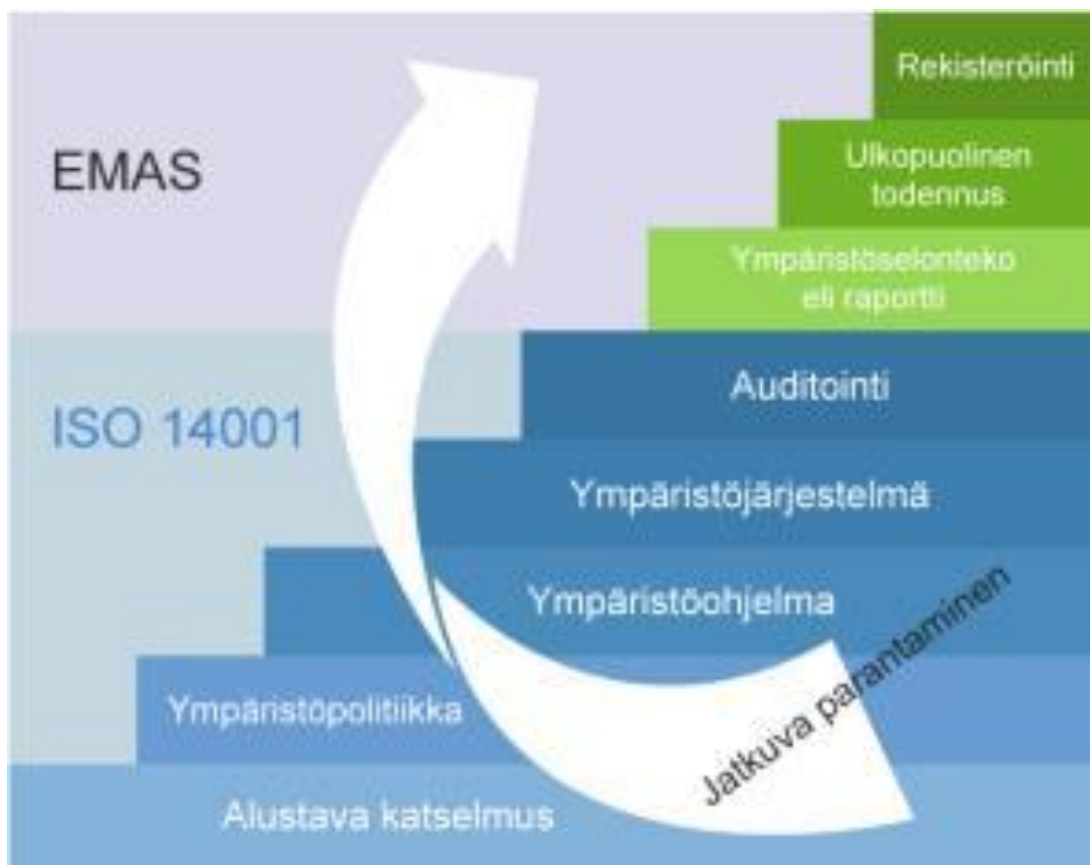
PDCA-mallia voidaan soveltaa ympäristöjärjestelmään ja kaikkiin sen osiin. Malli voidaan kuvata lyhyesti seuraavasti (SFS-EN ISO 14001:2015):

- Suunnittele (P – plan): aseta ympäristötavoitteet ja luo prosessit, jotka ovat tarpeellisia organisaation ympäristöpolitiikan mukaisten tulosten saavuttamisessa.
- Toteuta (D – do): ota prosessit käyttöön suunnitelman mukaisesti.
- Arvioi (C – check): seuraa ja mittaa prosesseja, vertaa niitä ympäristöpolitiikkaan sekä sen sitoumuksiin, ympäristötavoitteisiin ja toimintakriteereihin, sekä raportoi tuloksista.
- Toimi (A – act): ryhdy jatkuvan parantamisen edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.3.2 EMAS (The Eco-Management and Audit Scheme)

EMAS-järjestelmä perustuu Euroopan unionin asetukseen (EY) N:o 1221/2009 ja koostuu ISO 14001 -standardin mukaisesta ympäristöjärjestelmästä ja ympäristöraportista eli EMAS-selonteosta. Ulkopuolinen todentaja vahvistaa EMAS-selonteon ja todentaa ympäristöjärjestelmän. Järjestelmään voivat liittyä EU:n ja ETA:n alueella toimivat yritykset ja organisaatiot. Myös näiden alueiden ulkopuolelta tulevat voivat liittyä tietyin edellytyksin. (Ympäristöhallinto 2024.)

Kuvassa 3 havainnollistetaan EMAS-järjestelmän toteuttamisen pääkohdat. ISO 14001-standardiin perustuen EMAS:n rakentaminen aloitetaan standardin mukaisesti ja lopulta tehdään ympäristöselonteko EMAS:n ohjeiden mukaisesti. Tämän jälkeen ulkopuolinen todentaja varmistaa, että ympäristöjärjestelmä ja -selonteko täyttävät EMAS-asetuksen vaatimukset. Kun asetuksen vaatimukset täyttyvät, hakee organisaatio rekisteröintiä EMAS-järjestelmään toimivaltaiselta toimielimeltä. Suomessa kyseinen toimielin on Suomen ympäristökeskus. Rekisteröinnin jälkeen organisaatio toteuttaa ympäristöohjelmaansa ja todennuttaa ympäristöraporttinsa tai sen vuosittaiset päivitykset sovitun aikataulun mukaisesti.

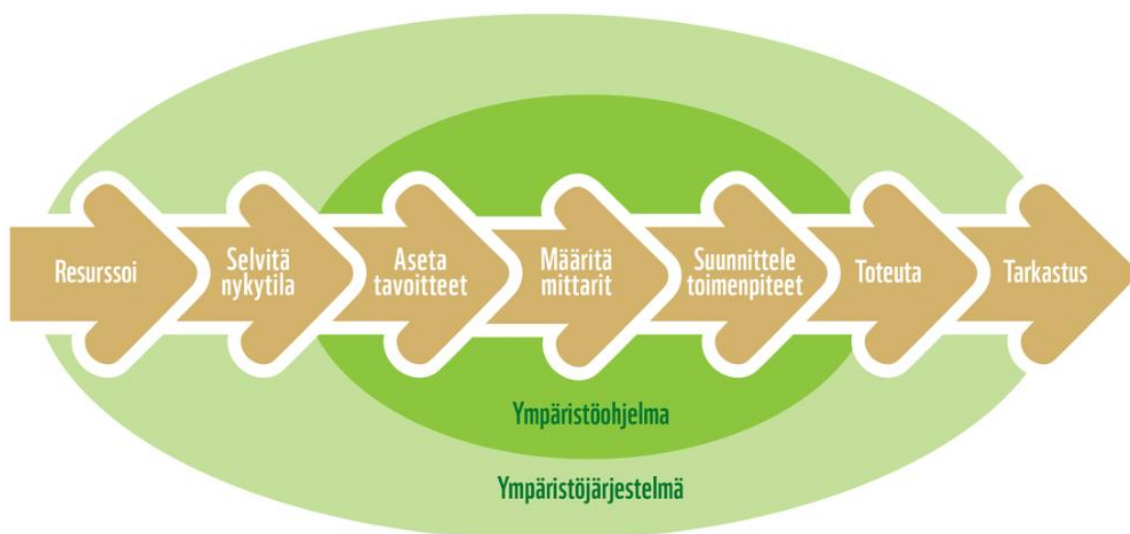
Kuva 3. EMAS:n toteuttamisen pääkohdat (Ympäristöhallinto 2024)

5.3.3 Green Office

Green Office on World Wildlife Fundin (WWF) ympäristöjärjestelmä, joka on työkalu systemaattiseen ja tuloksekkaaseen ympäristöjohtamiseen. Green Officen pääteema on pienentää yrityksen tai organisaation hiilijalanjälkeä. Järjestelmän avulla yritys käyttää luonnonvaroja järkevämmiin ja hyötyy kestävyysääntelyn kiristyessä. (WWF 2024.)

Kuten muissakin ympäristöjärjestelmissä, myös Green Officessa selvitetään lähtötilanteessa yrityksen suurimmat haitalliset ympäristövaikutusten aiheuttajat. Selvityksen jälkeen laaditaan vuosittainen suunnitelma eli ympäristöohjelma. Ympäristöjärjestelmän valmistuessa yrityksen toiminta auditoidaan ja mikäli toiminta vastaa ulkoisesti asetettuja kriteerejä ja jatkuvaan parantamiseen on sitouduttu, saa yritys Green Office -sertifikaatin. (WWF 2024.)

Kuvan 4 rakenne esittää Green Office -ympäristöjärjestelmän rakennetta alkuresursoinnista auditointiin.

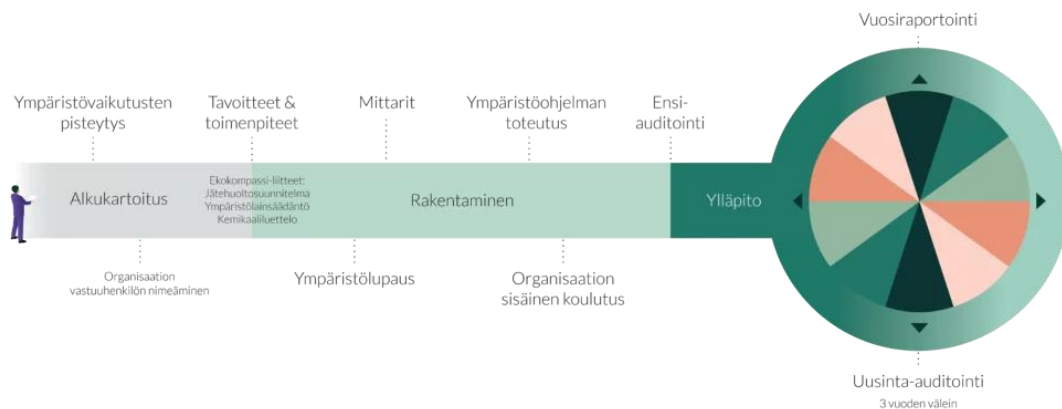
Kuva 4. Green Office -ympäristöohjelman eteneminen (WWF 2024)

6 EKOKOMPASSI-YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄ

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä perustuu kansainväliseen ISO 14001 -standardiin. Ekokompassi on muokattu sopivammaksi pienille ja keskisuurille yrityksille. Koska Ekokompassi on kevennetty ympäristöjärjestelmä, tekee se ympäristötyöstä käytännönläheisempää ja raportoinnista sujuvampaa. (Kinos Oy 2024a.)

Ekokompassi-sertifikaatti myönnetään, kun yritys on laatinut ympäristöjärjestelmän Ekokompassin kriteerien mukaisesti ja läpäissyt riippumattoman asiantuntijan tekemän auditoinnin (Kinos Oy 2024b).

Seuraavissa alaluvuissa on avattu Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää ja sen käyttöönottoa (Kuva 5).

Kuva 5. Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän käyttöönoton vaiheet (Kinos Oy 2024c)

6.1 Ekokompassi ja ympäristöjohtaminen

Ympäristöjohtaminen tarkoittaa, että ympäristönäkökohdat otetaan huomioon yrityksen tai organisaation kaikessa päätöksenteossa ja toiminnassa. Ympäristöjohtamisen työkaluja ovat ympäristöjärjestelmät ja ympäristöjohtamisen keskeisin periaate on jatkuva parantaminen. Ympäristöjärjestelmä varmistaa, että merkittävimmät ympäristönäkökohdat huomioidaan. Yritys tai organisaatio

kuitenkin määrittelee itse tavoitteensa ja toimenpiteensä. Riippumattoman auditoijan käyttö ympäristöjärjestelmän auditoinnissa varmistaa, että lopputulos on uskottava. Hyväksytystä auditoinnista saa määräaikaisen Ekokompassi-sertifikaatin. Ekokompassi on laadittu yhteensopivaksi ISO 10041- ja EMAS-standardien sekä pohjoismaisten vastaavien järjestelmien kanssa. (Ekokompassi 2022, 2–7.)

6.2 Ekokompassin laadinta

Ekokompassin laadinta lähtee tutustumalla Ekokompassin velvoitteisiin ja järjestelmän laatimisen vaiheisiin. Jotta ympäristötyö on onnistunutta, tulee johdon olla sitoutunutta ja vastuuhenkilöt nimettyjä. Koko organisaatio sitoutuu järjestelmän laadintaan ja kriteereihin. Laadinnan aikataulu suunnitellaan organisaation omista lähtökohdista, mutta aikaa varataan yleensä vuosi. (Ekokompassi 2022, 22.)

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä pohjautuu kymmeneen kriteeriin, jotka yrityksen tai organisaation tulee täyttää auditoinnissa (Ekokompassi 2022, 9–19):

1. Organisaatio sitoutuu noudattamaan toimintaansa koskevaa ympäristölainsäädäntöä ja -määräyksiä.

Organisaation tulee tunnistaa sitä koskevat ympäristölainsäädännön vaatimukset, mikä on keskeistä toimivassa ympäristöjohtamisessa. Organisaation tulee itse seurata lainsäädännön kehitystä ja lainsäädännön noudattaminen on organisaation itsensä vastuulla.

2. Organisaatiolla on nimetty Ekokompassi-yhteyshenkilö.

Organisaatiossa tulee olla Ekokompassi-yhteyshenkilö, jolla on tarvittavat resurssit hoitaakseen asiaan liittyvät tehtävät. Yhteyshenkilön tehtävänä on koordinoida organisaation ympäristötyötä ja huolehtia sen etenemisestä. Resurssien riittävydessä kannattaa huomioida, etteivät henkilön omat työtehtävät haittaa Ekokompassi-työn hoitamista eikä toisinpäin. Suuremmissa organisaatioissa Ekokompassi-yhteyshenkilön apuna on hyvä olla muitakin työntekijöitä.

3. Organisaatio kartoittaa ympäristöasioiden hallinnan nykytilan sekä tunnistaa merkittävimmät ympäristövaikutukset.

Jotta organisaatio voi vaikuttaa omiin ympäristövaikutuksiinsa, tulee aluksi kartoittaa lähtötilanne ja arvioida organisaation merkittävimmät ympäristövaikutukset. Tämä on tärkeä osa ympäristöjohtamistyön alullepanemista. Kun ympäristövaikutukset on arvioitu, luodaan organisaatiolle ympäristöohjelma ja -lupaus.

4. Organisaatio laatii ympäristölupauksen, jossa organisaatio sitoutuu ympäristövaikutusten vähentämiseen jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti.

Ympäristölupaus on julkinen kannanotto organisaation sitoutumisesta ympäristötyöhön ja ympäristövaikutusten vähentämiseen. Ympäristölupaus on hyvä pitää lyhyenä ja ytimekkäänä ja se voi olla organisaation näköinen.

5. Organisaatio ohjeistaa henkilöstön ottamaan ympäristöasiat huomioon toiminnassaan.

Organisaation tulee perehdyttää ja kouluttaa henkilöstöään, jotta he voivat toimia tehtävissään oikealla tavalla ympäristöasiat huomioiden.

6. Organisaatiolla on jätehuoltosuunnitelma ja se toimii jätelain vaatimusten mukaisesti.

Ympäristötyössä oleellinen osa on toimiva ja tarkoituksenmukainen jätehuolto. Jätehuoltosuunnitelmaan kootaan tieto organisaatiossa syntyvien jätteiden käsittelystä. Jätehuoltosuunnitelma tulee tehdä jokaiselle toimipisteelle.

7. Organisaatio pitää kirjaa vaarallisista jätteistään, pitää ne erillään toisistaan, varastoi ne turvallisesti ja toimittaa ne asianmukaiseen käsittelyyn.

Jätelain mukaan vaaralliset jätteet tulee erotella tavallisesta jätteestä eikä niitä saa sekoittaa keskenään. Vaaralliset jätteet tulee säilyttää suljetussa tilassa ja niistä tulee pitää kirjaa. Vaarallisen jätteen kirjanpitoa ei tarvita, mikäli sitä syntyy organisaatiossa vähäisiä määriä eikä sitä varastoida. Vaarallisen jätteen käsittely tulee selvittää jätehuoltosuunnitelmassa. Jätelain mukaan on vaarallisen jätteen luovutuksesta kuljetusyhtiölle tehtävä siirtoasiakirja.

8. Organisaatio varastoi ja luetteloï käyttämänsä kemikaalit kemikaalilainsäädännön velvoitteiden mukaisesti. Käyttöturvallisuustiedotteet ovat henkilöstön saatavilla ja henkilöstö on opastettu kemikaalien turvalliseen käyttöön.

Lain mukaan työnantajalla on velvoite huolehtia, että kemikaaleja varastoidaan ja käsitellään turvallisesti. Vaarallisten kemikaalien pakkauksissa tulee olla asianmukaiset merkinnät ja kemikaalit tulee luetteloida. Kemikaalien säilytyksestä on ohjeita ja rajoituksia kemikaalilainsäädännössä ja kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä. Tavarantoimittajan velvollisuutena on toimittaa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteet.

9. Organisaatio laatii ympäristöohjelman, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

Organisaation ympäristöohjelmassa asetetaan tavoitteet osa-alueittain ja päätetään toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteille tulee asettaa vastuhenkilö ja aikataulu. Vähintään kolmelle osa-alueelle asetetaan tavoitteet ja niiden tulee pohjautua merkittävimpien ympäristövaikutusten vähentämiseen. Ympäristöohjelma päivitetään vuosittain. Uudet tai päivitettyt osa-alueet ja tavoitteet valitaan vähintään kolmen vuoden välein. Mikäli tavoitteisiin on päästy, pyritään ylläpitämään saavutettu taso.

10. Organisaatio raportoi vuosittain ympäristöohjelman toimenpiteiden toteutumisesta ja tunnusluvuista. Johto ja henkilöstö ovat tietoisia ympäristötyön edistymisestä.

Ympäristötyön edistymisestä raportoidaan vuosittain Ekokompassin järjestelmään. Organisaation johdon ja henkilöstön kanssa käydään vuosittain läpi ympäristötyön tulokset ja seuraavan vuoden tavoitteet.

Auditointiin valmistaudutaan varmistamalla, että kaikki dokumentit ovat ajan tasalla Ekokompassin sähköisessä järjestelmässä ja Ekokompassin kriteerit täyttyvät. Ennen ensimmäistä auditointia organisaatio raportoi ympäristötyöstään soveltuvin osin. Raportti on auditoinnissa apuna ympäristötyön edistymisen todentamiseksi. (Ekokompassi 2022, 35–36.)

Auditoinnissa on mukana vähintään Ekokompassi-yhteyshenkilöt ja johdon edustaja. Mukana on hyvä olla myös muita keskeisiä henkilöitä. Auditoinnissa varmistetaan, että organisaation ympäristötyö täyttää kaikki Ekokompassin kriteerit ja että ympäristöohjelmaa on noudatettu. Auditoinnin suorittaa Ekokompassin kouluttama riippumaton osapuoli. Auditoinnissa käydään läpi dokumentaatio, haastatellaan organisaation ympäristötyön keskeisiä henkilöitä, käydään kiertämässä organisaation toimitiloja ja havainnoidaan tehtyjä toimenpiteitä. (Ekokompassi 2022, 35–37.)

Auditoinnin tulos on joko hyväksytty tai hylätty. Hyväksytyt saa, kun kaikki Ekokompassin kriteerit täyttyvät, organisaatio on sitoutunut tavoitteisiinsa ja ympäristötyö on integroitunut organisaation muuhun toimintaan. Hylätyn tuloksen saa, mikäli organisaation sitoutuminen ympäristötyöhön on heikkoa ja/tai organisaatio ei ole integroinut sitä tarpeeksi toimintaansa, tai kriteeristö ei täyty eikä puutteita ole korjattu 30 vuorokauden kuluessa auditoinnista. (Ekokompassi 2022, 38.)

6.3 Ekokompassin ylläpito

Ekokompassin ylläpitoon kuuluu neljä vaihetta: ympäristöohjelman päivitys, ympäristöohjelman toteutus, vuosiraportointi ja uusinta-auditointi (Ekokompassi 2022, 39).

Ympäristöohjelma päivitetään vähintään kerran vuodessa ja aina, mikäli organisaation toiminnassa jokin olennaisesti muuttuu. Samalla tarkastetaan liitteiden ajantasaisuus. Ympäristöohjelman päivityksessä tarkastellaan, onko suunniteltuja toimenpiteitä tehty ja päivitetään uusia toimenpiteitä seuraavalle vuodelle. Yleensä tavoitteet pidetään samoina, ellei niitä ole erityisestä syystä muutettava. (Ekokompassi 2022, 41.)

Ympäristöohjelmaan valitaan vähintään kolmen vuoden välein uusia osa-alueita ja päivitetään tavoitteita. Kun uusia osa-alueita valitaan, sitoudutaan ylläpitämään vähintään saavutettu taso pois jäävien osa-alueiden osalta. Päivityksen käynnistyessä on hyvä palata alkukartoituslomakkeeseen ja ympäristövaikutusten pisteytykseen. Nämä dokumentit tulee päivittää, mikäli organisaatiossa jonkin toiminnan luonne tai vaikutusmahdollisuudet ovat oleellisesti muuttuneet. Mikäli jokin osa-alue ja sen tavoitteet ovat edelleen ajankohtaisia ja vaativat kehittämistä, voidaan ne jättää uuteen kolmivuotishjelmaan. (Ekokompassi 2022, 42.)

Ekokompassin ylläpitämisen ehkäpä tärkein osa-alue on itse ympäristöohjelman toteutus. Ympäristöohjelmaa toteutetaan aktiivisesti kaiken muun toiminnan ohessa ja se on integroitunut organisaation toimintaan. Organisaation ympäristöohjelmaan voi jatkuvasti lisätä uusia toimenpiteitä ja päivittää toimenpiteiden statusta tarvittaessa. Ympäristöohjelma on niin kutsutusti elävä dokumentti. (Ekokompassi 2022, 44.)

Ekokompassin sähköiseen järjestelmään raportoidaan vuosittain ympäristöohjelman toimenpiteistä, tavoitteiden saavuttamisesta sekä ympäristöohjelman tunnusluvuista. Vuosiraportoinnissa tulee huomioida toimenpiteiden edistyminen ja peilata samalla, tukevatko valitut toimenpiteet tavoitteiden saavuttamista. Raportoinnin tulokset käydään läpi koko organisaation kanssa. (Ekokompassi 2022, 45.)

Ekokompassi-sertifikaatin käyttöoikeus todennetaan joka kolmas vuosi. Auditoinnissa käytetään aina riippumatonta auditoijaa. Uusinta-auditoinnissa pysyvät samat Ekokompassin kriteerit kuin aiemminkin, mutta erityisesti kiinnitetään huomiota organisaation ympäristöohjelman tavoitteiden saavuttamiseen, toimenpiteisiin ja tunnuslukujen kehitykseen. Samalla tarkastetaan liitteiden ja muiden dokumentaatioiden ajantasaisuus. (Ekokompassi 2022, 46.)

7 ALKUKARTOITUKSET

Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan alkukartoitukset, kuten jätehuollon toiminta, tehtiin vuosina 2023–2024. Prosessi oli monivaiheinen johtuen toimialalla olevista useista yksiköistä ja toimipisteistä. Alkukartoitukset tehtiin työryhmissä käyttäen apuna Ekokompassin alkukartoituslomakkeita.

7.1 Kirjastopalvelut

Kirjastot tuottavat kuntalaisille, kouluille ja päiväkodeille kirjastopalveluita. Kirjastot eivät myy tuotteita eikä palveluita ulospäin. Alkukartoituksen aikana ei tiedetty, onko organisaatiolla käytössä johtamis-, laatu- tai turvallisuusjärjestelmää. Kirjastopalveluilla ei ole ympäristöluvan varaista toimintaa.

Vantaalla on yhteensä yksitoista kirjastopalveluiden toimipistettä: Pähkinärinteen, Myyrmäen, Martinlaakson, Mosaiikin, Pointin, Tikkurilan, Koivukylän, Lumon, Hakunilan, Länsimäen ja Hiekkaharjun kirjastot. Näistä neljä toimii kaupungin omistamissa tiloissa, kuusi vuokratiloissa ja yksi osakeomistustilassa. Kirjastot sijaitsevat usein monikäyttörakennuksissa, joissa tarjotaan myös muita palveluita. Esimerkiksi Myyrmäen kirjasto sijaitsee Myyrmäkitalossa, jossa toimivat myös elokuva-teatteri, Vantaa-info ja Vantaan taidemuseo Artsi.

Kirjastopalvelut seuraa ympäristöasioita Vantaan kaupungin strategian mukaisesti. Palvelujen toimintaa ohjaa Vantaan resurssiviisauden tiekartta ja hiilineutraali Vantaa -strategia. Kirjastopalvelut on kuunnellut asiakkaiden toiveita ja muun muassa perustanut kirjastoihin kirjojen kierrätysshyllyjä, pitäneet vuonna 2021 ilmastolukupiirejä ja jakaneet Aktivistidiplomia.

Kirjastopalvelut ei ole aiemmin mitannut toimintansa hiilijalanjälkeä tai kartoittanut toiminnasta aiheuttavia ympäristöriskejä. Toiminnassa ei ole ollut ympäristöön vaikuttavia poikkeustilanteita. Ympäristöasioiden hallintaa ja Ekokompassin käyttöönottoa motivoi kirjastopalveluissa ilmastonmuutos ja kaupungin asettamat tavoitteet hiilineutraaliudesta vuoteen 2030 mennessä. Kirjastopalvelut haluaa erityisesti kehittää poistokirjojen jatkokäyttöä, kalusteiden kierrättämistä ja energian säästämistä.

7.1.1 Jätteet

Alkukartoituksen aikaan tai sitä ennen ei kirjastopalveluissa seurattu jätemääriä aktiivisesti. Jokaisessa kirjastossa käytiin tekemässä jätehuoltokartoitukset vuoden 2023 aikana. Jätteiden lajittelu vaihtelee paljolti toimipisteiden ja tilojen mukaan. Osassa kohteita jätehuolto kuuluu vuokraan tai vastikkeeseen. Kirjastopalveluissa syntyy pieniä määriä vaarallista jätettä, kuten paristoja, energiansäästölamppuja ja loisteputkia.

Kirjastopalveluilta tuli useita kehitysehdotuksia jätteiden osalta, kuten jätteiden lajittelun yhtenäistäminen toimipisteiden kesken, henkilöstön oikeaoppisen jätehuollon ja kierrätyksen perehdytyksen varmistaminen, toimintatapojen yhtenäistäminen kalustekierrätyksen osalta, poistokirjojen hävittämisen sijaan toivotaan toista vaihtoehtoa ja asiakastiloissa jätteiden lajittelun parantaminen.

7.1.2 Energia

Energiaa kuluu kirjastoissa eniten tilojen aukipitämiseen asiakkaille. Tällä tarkoitetaan pääasiassa lämmitystä, ilmastointia ja valaistusta.

Toimipisteiden välillä oli eroa, kuuluuko sähkö vuokraan tai vastikkeeseen vai onko tehty erillinen sähkösopimus. Myös sähkösopimustyypeillä oli eroa: osa osti uusiutuvaa sähköä tai EKOenergia-ympäristömerkittyä sähköä, osassa ostettu sähkö oli tuotettu myös uusiutumattomista lähteistä.

Kirjastojen asiakastiloja valaistaan aukioloaikoina ja työpisteitä työaikoina. Lämmityksen osalta oli toimipistekohtaisia eroja siinä, millä tavalla lämpöenergia oli tuotettu, kuuluiko lämmitys vuokraan tai vastikkeeseen vai ostettiin se erikseen, seurataanko lämmityksen kustannuksia, säädeläänkö tilojen lämpötiloja, millainen ilmanvaihtotyyppi tiloissa on ja onko tiloissa lämmön talteenottoa.

Kirjastopalveluissa vettä kuluu pääsääntöisesti normaalin toimistotyön verran ja asiakas-WC:issä.

7.1.3 Hankinnat

Kirjastopalveluissa suurimmat hankinnat kohdistuvat kirjoihin, ICT-laitteisiin ja huonekaluihin. Hankinnoissa noudatetaan kaupunkitasoista ohjeistusta ympäristövaikutusten huomioimisessa.

Alkukartoituksen aikaan kirja-aineistot päällystettiin biohajoavalla muovilla. Kirjastot myös korjauttavat ja uudelleen verhoiluttavat huonekalujaan elinkaaren pidentämiseksi. Ennen poistoa huonekaluja tarjotaan myös kaupungin sisäisesti muille toimipisteille. Henkilöstön palkitsemisessa, liikelahjoissa ja henkilöstöeduissa ympäristöasiat huomioidaan kaupungin ohjeistusten mukaisesti.

Alihankintana ostetaan seuraavia palveluita: kiinteistöhuolto, siivous, kuljetukset, painotyöt, catering, kirjastoautojen liisaus ja niiden pesu linja-autovarikolla. Alihankinnoissa ympäristöasiat otetaan huomioon kaupungin ohjeistuksen mukaisesti.

7.1.4 Materiaalinkäyttö

Kirjastopalveluissa käytetään keskeisimpinä materiaaleina kirjoja ja muita painotuotteita, elektroniikkaa ja huonekaluja. Materiaalien kulutusta seurataan kokoelmatilastojen seurannalla eli kuinka paljon kirjoja ja muita painotuotteita lainataan.

Kirjastojen tuotteita tarjotaan elinkaaren loppupäässä asiakkaille ja kaupungin muille toimialoille esimerkiksi päiväkodeille, palvelutaloille, vankilalle ja kouluille. Tietotekniikkaa kierrätetään kaupungin sisällä Pilvipalvelu-toiminnan kautta.

Kirjastot ovat viime vuosina kehittäneet esinelainaustaan. Asiakkaat voivat kokeilla tiettyjä tuotteita ennen varsinaista ostopäätöstä tai lainata laitteen, jos tarve on vain lyhytaikainen tai tarve esiintyy erittäin harvoin. Kirjastoista voi myös varata tiloja omaan käyttöön, kuten työskentelyyn, opiskeluun tai tapahtumiin.

7.1.5 Kemikaalit

Kirjastopalveluissa käytetään kemikaaleja hyvin vähän. Pääasiassa käyttö painottuu kirjastoautojen ylläpitoon, kuten pesuun ja huoltoon. Kemikaalihankinnoissa pyritään ottamaan huomioon ympäristönäkökohdat. Henkilöstö perehdytetään käyttämään kemikaaleja oikein ja kemikaalit säilytetään kirjastoautojen hallissa. Kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteet löytyvät kirjastoauton turvallisuuskansiosta, jota ylläpitää esihenkilö.

7.1.6 Logistiikka ja liikkuminen

Kirjastojen aineistokuljetuksissa pyritään reittien optimointiin ja turhien ajokilometrien vähentämiseen. Kirjastoautojen reitit suunnitellaan siten, että pysäkit sijaitsevat lähellä toisiaan, mikä vähentää pitkien siirtymien tarvetta.

Nykyiset kirjastoautot käyttävät polttoaineenaan uusiutuvaa dieseliä ja tuleva kulttuuripalveluiden kanssa hankittava auto käyttää biodieseliä. Kirjastoautojen kuljettajille kuuluu määräajoin pakollisena koulutuksena taloudellisen ajotavan koulutus.

Kirjastojen läheisyydessä on tarjolla vähän pysäköintitilaa ja kirjastopalvelut kannustaakin asiakkaitaan käyttämään julkista liikennettä tullessaan kirjastoihin. Myös henkilökuntaa kannustetaan käyttämään julkista liikennettä tarjoamalla työsuhdelippuja. Henkilöstö voi olla etätöissä riippuen työtehtävistään.

7.1.7 Viestintä ja vaikuttaminen

Kirjastopalvelut viestii ympäristöasioista kaupungin nettisivuilla, kirjastoissa tapahtuvissa näytelyissä ja tapahtumissa. Alkukartoituksessa pohdittiin ympäristötietouden levittämisen kehittämistä, kuten esinelainauksen ja tilojen mainostamista. Sisäisestä ympäristöviestinnästä vastaavat ekotukihenkilöt, jotka nostavat ympäristöasioita henkilöstön tietoisuuteen.

Kirjastopalvelut on tehnyt yhteistyötä luonnonsuojelujärjestöjen kanssa. Esimerkiksi vuonna 2023 järjestettiin kampanja, jossa ihmisiä kannustettiin ympäristötoimintaan aktivistidiplomilla. Vantaan

Energia Oy on sponsoroinut kirjastolle roskapihdit, joita voi halutessaan lainata ja pitää ympäristö-ään siistinä.

7.1.8 Luonnon monimuotoisuus

Alkukartoituksessa huomioitiin myös kirjastopalveluiden osalta luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemipalvelut. Kirjastopalvelut on riippuvaisia puun ja paperin tuotannosta, joista ei toistaiseksi ole ollut Suomessa saatavuusongelmia.

Kirjastopalvelut on pyrkinyt vähentämään luonnolle aiheuttamaansa kuormaa viestimällä asiakkailleen ympäristöasioista, lisäämällä ympäristötietoisuutta, kannustamalla ympäristötekoihin ja kiertotalouteen. Tikkurilan kirjaston edessä on ollut vuonna 2023 asiakkaiden ylläpitämä yhteisöviljelmä, jossa on ollut myös hyönteishotelli.

7.2 Kulttuuritoiminta ja -tilat

Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikkö vastaa kulttuuritapahtumista, joilla edistetään paikallista ja alueellista elinvoimaa, kansainvälistä toimintaa, kulttuurillista vuorovaikutusta sekä kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Se vastaa myös asukkaiden omaehtoisen kulttuuritoimijuuden vahvistamisesta, kulttuuritalo Martinuksen, kaupunkikulttuurikeskus Mosaiikin ja Lumosalin toiminnasta, Kino Myyrin toiminnasta ja kulttuuriin kohdentuvien avustusten valmistelusta. Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikköön kuuluu Martinuksen ja Lumosalin lisäksi Silkkitehtaantien toimisto. Henkilöstöä oli alkukartoituksen aikaan 19 henkeä.

Palveluyksikön tärkeimmät asiakasryhmät ovat vantaalaiset, jotka osallistuvat eri kulttuuritapahtumiin, kuten teatteriesityksiin, konsertteihin, elokuviin ja näyttelyihin. Erityisesti nuorille ja lapsille suunnatut ohjelmat ja palvelut ovat merkittävä osa tarjontaa. Tärkeää asiakasryhmää edustavat myös ikäystävällinen kulttuuri ja asumisyksiköt. Lisäksi paikallisyhteisöt, matkailijat, yritykset ja organisaatiot sekä tapahtumajärjestäjät muodostavat keskeisiä asiakasryhmiä.

Palveluyksikössä on käytössä oma johtamisjärjestelmänsä ja tapahtumissa lisäksi pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat. Kulttuuritalo Martinuksessa on jo käytössä Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä. Tapahtumat järjestetään vastuullisten tapahtumien periaatteiden mukaisesti ja yhteistyössä Vantaan ympäristökeskuksen kanssa.

Kulttuuritoiminta ja -tilat -yksikkö ei ole mitannut toimintansa hiilijalanjälkeä tai muuta ympäristötyön osa-aluetta. Yksikkö on kuitenkin kartoittanut toiminnasta aiheutuvia riskejä ympäristölle. Tapahtumien osalta noudatetaan tarvittaessa meluilmoituslupaprosessia ja jätehuoltomääräyksiä. Yksikön toiminnasta ei ole aiheutunut ympäristöön vaikuttavia poikkeustilanteita.

Yksikköä motivoi ympäristöasioiden kehittäminen, kuten tapahtumien vastuullisuus. Myös asiakailta ja artisteilta on tullut asiaan liittyviä kysymyksiä ja toiveita.

7.2.1 Jätteet

Nykytilanteessa tapahtumissa jätettä syntyy eniten esimerkiksi yleisön ruokailusta ja vessoista. Suurimmissa tapahtumissa lajitellaan useat jätejakeet ja tehdään jätehuoltosuunnitelma ennen tapahtumaa. Pienemmissä tapahtumissa ei lajitella, mutta muovipakkausten erilliskeräys voitaisiin toteuttaa. Jätehuoltokulut eivät sisälly toimipisteiden vuokraan tai vastikkeeseen. Toiminnassa syntyy vaarallisia jätteitä vain akkujen ja paristojen muodossa.

7.2.2 Energia

Palveluyksikössä energiaa kuluu eniten tapahtumien aikana erityisesti esitystekniikkaan, kuten valoihin ja äänentoistoon. Energian säästöä voitaisiin saavuttaa vaihtamalla nykyinen valaistus led-valoihin.

Sähkö kuuluu yksikön tilojen vuokraan tai vastikkeeseen, mutta ei tapahtumissa. Sähkön kulutusta ei seurata, eikä ole tiedossa, millä tavalla sähkö on tuotettu.

Tiloissa käytetään kaukolämpöä, joka kuuluu vuokraan tai vastikkeeseen, mutta lämmityksen kustannuksia ei seurata. Lämmitystä voidaan säätää, ja toimiston lämpötilaksi on asetettu noin 23 astetta. Tiloissa on koneellinen ilmanvaihto ilman lämmön talteenottoa.

7.2.3 Hankinnat

Kulttuuritoiminnan ja tilojen keskeisimmät hankinnat liittyvät esitystekniikkaan ja ohjelmisto- ja esityspalveluihin. Ympäristöasiat otetaan huomioon sopimustoimittajilta tilaamalla ja vuokraamalla kalustoa. Henkilöstön palkitsemisessa, eduissa sekä liikelahjoissa seurataan kaupungin linjausta, joka ottaa ympäristöasiat huomioon. Alkukartoituksen mukaan yksikkö ei voi vaikuttaa merkittävästi hankintoihin, sillä toiminta perustuu pääasiassa ostopalveluihin ja aineettomiin hankintoihin.

Alihankintana ostetaan siivous-, kiinteistöhuolto-, paino- ja catering-palveluita sekä esiintymisiä ja esiintymistekniikka. Näissä hankinnoissa ympäristöasiat voidaan osin ottaa huomioon.

7.2.4 Materiaalinkäyttö

Keskeisimpinä materiaaleina yksikkö käyttää toiminnassaan esitystekniikassa ja palveluissa. Materiaalien kulutusta ei seurata, eikä yksikössä ole kartoitettu neitseellisten materiaalien korvaamista kierrätetyllä tai uusiomateriaalilla. Yksikössä on jonkin verran kartoitettu esitystekniikan elinkaaren pidentämistä ja yksi ratkaisu on esitys- ja tapahtumatekniikan lainaamo. Yksikössä ei myöskään ole kartoitettu sellaisia materiaaleja tai materiaalien sivuvirtoja, joita joku muu toimija voisi vielä hyödyntää.

7.2.5 Melu

Kulttuuritoiminnan tapahtumissa syntyy melua ja ennen tapahtumia tehdään melumallinnuksia. Mallinnuksien avulla ja äänentoiston sijoittelulla pyritään vähentämään haitallisen melun leviämistä ympäristöön. Tapahtumat saattavat jatkua vielä kello 22 jälkeen, jolloin tehdään meluilmoitus Vantaan ympäristökeskukselle. Ympäristökeskus tai isojen tapahtumien tapahtumajärjestäjä tiedottaa lähiasukkaita.

7.2.6 Logistiikka ja liikkuminen

Palveluyksikön omassa toiminnassa ei ole kuljetuksia. Toimipaikat ovat hyvin saavutettavissa julkisilla kulkuvälineillä, ja sidosryhmiä kannustetaan saapumaan paikalle joukkoliikenteellä, pyöräilemällä tai kävelemällä. Yksikön omissa tiloissa on turvallisia pyörien säilytystiloja ja lähistöllä sijaitsee myös kaupunkipyöräasema.

Henkilökunta matkustaa työtehtävien vuoksi jonkin verran sekä kotimaassa että ulkomailla, mutta matkustamisen korvaamista etätyöskentelyllä ei ole vielä kartoitettu. Päivittäiset työmatkat tehdään pääsääntöisesti julkisella liikenteellä, mikäli ei olla etätöissä. Työntekijöitä kannustetaan käyttämään julkista liikennettä tarjoamalla työsuhdelippuja.

7.2.7 Viestintä ja vaikuttaminen

Kulttuuritoiminta ja -tilat viestii ympäristöasioista säännöllisesti tapahtumajärjestäjille. Viranomaiskokouksissa käydään läpi vastuullisuuteen liittyviä vaatimuksia ja ohjeistuksia. Kaupungin nettisivuilla on luettavissa ohjeet vastuullisen tapahtuman järjestämiseen, joita täydentävät ympäristökeskuksen omat suositukset. Tapahtumajärjestäjät sitoutetaan noudattamaan näitä ohjeita ja järjestämään tapahtumat vastuullisesti.

Sisäisesti yksikkö viestii ympäristöasioista yksikköpalavereissa, joissa kerrataan kaupungin ohjeistuksia ja vahvistetaan työntekijöiden sitoutumista ympäristöstävällisiin toimintatapoihin.

7.3 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut tarjoavat monipuolisia taide- ja kulttuurielämyksiä sekä mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin lapsille, nuorille ja perheille. Toimintaa järjestetään kolmessa lastenkulttuurikeskuksessa – Pessissä, Toteemissa ja Pyykkityössä – sekä muissa tiloissa. Palveluihin kuuluvat muun muassa musiikki, teatteri, näyttelyt, tapahtumat, työpajat ja erilaiset harrastukset. Lisäksi kouluille ja varhaiskasvatukselle järjestetään ohjelmaa Vantaan kulttuurikasvatusohjelman mukaisesti. Palveluyksikössä työskentelee 23 henkilöä.

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden toimintaa ohjaavat kaupunkitasoiset strategiset linjaukset, kuten resurssiviisauden tiekartta ja ekotukihenkilötoiminta. Kestävän kehityksen toteutumista seurataan Lastenkulttuurikeskusten liiton tilastointimallin avulla, joka kattaa sisällön, materiaalien ja tarvikkeiden käytön sekä matkustamisen. Palveluyksikkö osallistuu myös Vantaan ympäristökeskuksen järjestämiin ympäristöteemavuosiin.

Vaikka yksikkö ei ole toistaiseksi mitannut hiilijalanjälkeään tai kartoittanut toiminnastaan aiheutuvia ympäristöriskejä, vuonna 2021 toteutettiin OKKA-säätiön kestävän tulevaisuuden indikaattoreiden arviointi. Poikkeustilanteita ei ole ilmennyt, mutta niiden varalle on laadittu kaupungin kriisinhallintaohjeet ja tilojen pelastussuunnitelmat.

Yksikkö haluaa kehittää toimintaansa ympäristöystävällisemmäksi erityisesti lasten ja nuorten huolta ympäristön tilasta kuunnellen. Alkukartoituksessa nousivat esiin jätteiden käsittelyyn, ympäristöystävällisiin materiaaleihin ja toimintatapoihin liittyvät kehittämistarpeet. Ympäristöasioiden hallinta on olennainen osa yksikön strategiaa ja arvoja, ja sen tavoitteena on tukea lapsia ja nuoria heidän toiveissaan kestävän tulevaisuuden puolesta.

7.3.1 Jätteet

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluissa syntyy jätettä pääasiassa kuvataidepajoissa, tarvikkeiden tilauksissa, tapahtumissa ja näyttelyissä, ja jätteet pystytään pääosin lajittelemaan omiin jätejakeisiin. Lajittelun onnistumista tai jätehuollon kustannuksia ei seurata. Palveluyksikkö uskoo, että pystyisi vähentämään syntyvän jätteen määrää, varsinkin tapahtumissa syntyvä jäte voitaisiin lajitella paremmin. Toiminnassa syntyy erittäin vähän vaarallisia jätteitä.

7.3.2 Energia

Palveluyksikössä energiaa kuluu pääasiassa lämmitykseen, valotekniikkaan ja savitöiden polttouunin käytössä. Toimipisteissä sähkö kuuluu vuokraan tai vastikkeeseen, mutta sähkönkulutusta ei seurata. Toimipisteet ovat pyrkineet pienentämään valaistuksen aiheuttamaa sähkönkulutusta peruskorjausten yhteydessä siirtymällä led-valaisimiin.

Lämmitysmuotona Pyykkituvan toimipisteessä on sähkölämmitys, jonka lisäksi on kaksi ilmalämpöpumppua. Muiden toimipisteiden lämmitysmuotoa alkukartoituksen aikana ei tiedetty. Lämmityksestä aiheutuvia kustannuksia ei seurata. Osassa toimipisteitä ilmanvaihtojärjestelmässä on lämmön talteenotto.

Vettä kuluu pääasiassa kuvataidepainotteisessa toiminnassa. Palveluyksikkö pyrkii säästämään vettä, mutta vedenkulutusta ei seurata. Peruskorjausten yhteydessä on siirrytty vettä säästäviin vesikalusteisiin.

7.3.3 Hankinnat

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelujen merkittävimmät hankinnat koostuvat pääasiassa kuvataidetarvikkeista ja -materiaaleista, toimistotarvikkeista sekä painotuotteista. Hankinnat tehdään kaupungin tilausjärjestelmän kautta tai sopimustoimittajilta. Hankinnoissa huomioidaan ympäristömerkit ja pyritään hankkimaan kierrätettyjä kalusteita, luonnonmateriaaleista valmistettuja tuotteita ja käyttämään kierrätysmateriaaleja palveluyksikön toiminnoissa.

Palveluyksikön alihankinnat liittyvät catering-palveluihin, painotöihin, logistiikkaan sekä kulttuurin ja taiteen ostopalveluihin. Alihankinnoissa otetaan ympäristönäkökohdat huomioon mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi palveluyksikkö toivoo, että sen alihankkijat panostavat materiaalivalinnoissaan ympäristöystävällisyyteen ja tarjoamiensa palvelujen ekologiseen kestävyys.

7.3.4 Materiaalinkäyttö

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluissa käytettävät keskeiset materiaalit koostuvat kuvataidetarvikkeista, elintarvikkeista, tekstiileistä, massa- ja paperituotteista, kemikaaleista, elektroniikasta, huonekaluista sekä palveluista. Materiaalien kulutusta seurataan, ja neitseellisten materiaalien korvaamista kierrätetyillä tai uusiomateriaaleilla on kartoitettu jonkin verran. Lisäksi tuotteiden elinkaaren pidentämiseen liittyvää selvitystä on tehty.

Palveluyksikkö harjoittaa aktiivisesti materiaalien ja palveluiden jakamista ja uudelleenkäyttöä lastenkulttuurikeskusten ja -tapahtumien välillä sekä kaupungin sisäisesti eri palvelualueille. Tarpeettomiksi jääneitä materiaaleja ja sivuvirtoja lahjoitetaan esimerkiksi kierrätyskeskukselle ja taideohjaajille. Yksikössä noudatetaan Lastenkulttuurikeskusten liiton kestävän kehityksen periaatteita.

7.3.5 Kemikaalit

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluissa käytetään erilaisia kemikaaleja, kuten desinfiointi- ja pesuaineita, keramiikkatöihin liittyviä kemikaaleja sekä isopropanolia. Palveluyksikkö pyrkii hankkimaan kemikaaleja ainoastaan tarpeen mukaan ja valitsemaan mahdollisimman ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja.

Kemikaalit varastoidaan toimipisteissä lukollisissa huoneissa tai kaapeissa. Kemikaaleista ylläpidetään ajantasaista kemikaaliluetteloa, johon on liitetty tarvittavat käyttöturvallisuustiedotteet.

7.3.6 Logistiikka ja liikkuminen

Lasten ja nuoren kulttuuritoiminta kuljettaa taidetarvikkeita, esitystarpeistoja ja -teltoja, soittimia ja näyttelytarvikkeita toimipisteiden välillä ja tapahtumiin. Logistiikka hoidetaan taksilla, kaupungin autolla, sisäisellä postilla tai kuljetuspalvelulla. Logistiikan ympäristönäkökohtia ei ole kartoitettu.

Palveluyksikön toimipisteet ovat hyvin saavutettavissa julkisella liikenteellä, ja sidosryhmiä kannustetaan käyttämään julkisia kulkuvälineitä, polkupyöriä tai kävelemään. Pessissä ja Toteemissa on lisäksi kaupunkipyöräasema lähellä.

Henkilökunta matkustaa työmatkoja niin kotimaassa kuin ulkomailla. Matkustamisen korvaamista etätöillä ei ole vielä kartoitettu. Yleisimmät liikkumismuodot työpaikalle ovat oma auto, julkinen liikenne tai käveleminen. Henkilökuntaa kannustetaan saapumaan töihin kävellen, pyörällä tai julkisella liikenteellä, ja heillä on käytössään työsuhte-etu julkisen liikenteen käyttöön. Toimipisteissä on myös jonkin verran ilmaisia pysäköintipaikkoja henkilökunnalle. Lisäksi henkilöstö voi työskennellä etätöissä 2–3 päivää viikossa.

7.3.7 Viestintä ja vaikuttaminen

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut viestivät ympäristöasioistaan sidosryhmille ja sisällöt ovat usein temaattisia kokonaisuuksia, jotka liittyvät ympäristöön esimerkiksi ”lepakon siivillä luontoon” -teema tai sääilmiöihin ja muihin luonnonilmiöihin liittyvät aihekokonaisuudet. Sisäisessä viestinnässä ympäristöasiat tulevat esille viikkokokouksissa, koulutuksissa ja perehdytyksissä.

Palveluyksikkö kannustaa henkilöstöään ja sidosryhmiään vaikuttamaan ympäristöasioihin. Yksikkö tekee yhteistyötä kierrätyskeskuksen kanssa, joka tarjoaa kierrätysaiheisia opintokokonaisuuksia.

7.4 Museopalvelut

Vantaan kaupungin museopalveluihin kuuluvat kaupunginmuseo ja taidemuseo Artsi. Kaupunginmuseo sijaitsee Tikkurilassa vanhassa asemarakennuksessa ja museossa on esillä kerran vuodessa vaihtuva näyttely. Kaupunginmuseolla on lisäksi kokoelmavarasto. Taidemuseo Artsi toimii Myyrmäkitalossa, jossa esitellään vuosittain 2–3 vaihtuvaa nykyaikaisen taiteen näyttelyä, ja Tikkurilassa Galleria K:ssa, jossa esitellään vuosittain 2 nykyaikaisen taiteen näyttelyä. Kaupunginmuseo ja taidemuseo järjestävät erilaisia tapahtumia esimerkiksi taidekävelyjä Vantaalla.

Kaupunginmuseon tehtävänä on välittää tietoa Vantaan historiasta, kulttuurista ja ihmisistä. Näyttelyiden lisäksi museo tarjoaa käyttöön käsikirjaston kirjoja, Odotussalin ajanviettotilan ja museopuodin tuotteita. Museossa työskentelee 15–20 henkilöä ja heidän työtehtäviinsä kuuluu rakennustutkimus, arkeologia ja muut museokokoelmien asiantuntijuus. Taidemuseossa työskentelee 12–15 henkilöä.

Museopalveluissa useat työntekijät ovat suorittaneet ekotukikoulutuksen, ja yksikössä toimii ekotukitiimi. Ympäristöasioita käsitellään säännöllisesti viikkopalavereissa. Osa kaupunginmuseon henkilöstöstä on käynyt vuoden 2023 aikana koulutuksen hiilijalanjäljen mittaamisesta.

Kaupunginmuseolla pystytään seuraamaan jatkuvasti sähkön ja veden kulutusta. Museolla kokeiltiin kahden viikon ajan biojätteen erilliskeräystä ja havaittiin, että suurin osa jätteistä on biojätettä

eikä sekajätettä. Museopalvelut ovat kartoittaneet toiminnastaan aiheutuvia ympäristöriskejä eikä riskejä havaittu. Poikkeustilanteita varten museotiloihin on laadittu pelastussuunnitelmat.

Museotoimintaa pidetään lähtökohtaisesti kestäväen kehityksen mukaisena säilyttävänä toimintana ja se sisältää myös aineetonta toimintaa. Museopalvelut haluavat jatkossa lisätä kierrättämistä ja lisätä uusiomateriaalien käyttöä näyttelyrakentamisessa.

7.4.1 Jätteet

Museopalveluissa jätettä syntyy eniten näyttelyiden rakentamisen ja purkamisen yhteydessä. Jatkossa tavoitteena on parantaa näyttelyrakenteiden uusiokäyttöä, jotta jätteen määrää voidaan vähentää.

Eri toimipisteiden välillä on eroja jätteiden lajittelussa. Galleria K:ssa on havaittu selkeitä puutteita lajittelukäytännöissä, mikä vaatii kehittämistä. Jätehuoltokulut eivät sisälly toimipisteiden vuokriin tai vastikkeisiin. Museopalveluiden toiminnassa ei synny vaarallista jätettä.

7.4.2 Energia

Museopalveluissa energiaa kuluu pääasiassa rakennusten lämmitykseen, valaistukseen, näyttelyiden av-tekniikkaan sekä tietotekniikkaan. Energiankäytön tehostamista harkitaan: erityisesti näyttelyissä käytettävää tekniikkaa halutaan korvata muilla ratkaisuilla.

Sähköä käytetään eniten av-tekniikan, tietotekniikan ja valaistuksen tarpeisiin. Sähkö sisältyy toimipisteiden vuokriin tai vastikkeisiin, ja joidenkin toimipisteiden sähkönkulutusta voidaan seurata. Sähkön alkuperään toimipisteet eivät kuitenkaan voi itse vaikuttaa. Näyttelytilojen valaistus on muutettu energiatehokkaiksi led-valaisimiksi, mutta valaistusta tarvitaan myös toimisto- ja ulkotiloissa.

Rakennusten lämmitys tapahtuu kaukolämmöllä, ja kustannukset sisältyvät vuokriin tai vastikkeisiin. Lämmityksessä on otettava huomioon museaaliset olosuhteet ja esineturvallisuus, mikä asettaa rajoitteita lämpötilojen säätelyyn. Ilmanvaihto on koneellinen, mutta lämmön talteenottoa ei ole käytössä.

Vedenkulutus museopalveluissa ei ole suurta ja sitä käytetään pääasiassa henkilökunnan ruokailuun sekä yleisön ja henkilöstön wc-käynteihin.

7.4.3 Hankinnat

Museopalveluiden keskeisimmät hankinnat liittyvät näyttelyrakenteiden materiaalien ja kalusteiden hankintaan sekä museoesineiden pakkausmateriaaleihin. Hankinnat pyritään tekemään ensisijaisesti kaupungin sopimustoimittajilta, ja tietotekniikan osalta käytetään leasing-sopimuksia. Hankinnoissa käytetään tietoista harkintaa ottaen ympäristöasiat huomioon.

Alihankinnoissa otetaan ympäristöasiat tapauskohtaisesti ja mahdollisuuksien mukaan huomioon. Museotoiminnassa ympäristöasioiden lisäksi museopalvelut toivovat alihankkijoiden kiinnittävän huomiota henkilö-, terveys- ja esineturvallisuuteen.

7.4.4 Materiaalinkäyttö

Keskeisimmät materiaalit museopalveluissa ovat puumateriaalit, massa- ja paperituotteet sekä elektroniikka. Palveluyksikössä seurataan materiaalien kulutusta ja neitseellisten materiaalien käytöstä on siirrytty kierrätettyjen materiaalien käyttöön. Tarvittaessa käytössä olevaa kalustoa ja tuotteita pyritään korjaamaan mahdollisuuksien mukaan. Museopalvelut tarjoavat käyttökelpoisia materiaaleja muille museoille, kaupungin muille toimijoille ja kierrätyskeskukselle.

7.4.5 Kemikaalit

Museopalveluissa käytetään näyttelyrakentamisessa maaleja sekä konservoinnissa tarvittavia kemikaaleja. Kemikaalien hankinnoissa kiinnitetään huomiota niiden tarpeellisuuteen ja ympäristökuormituksen minimoimiseen. Kemikaalit säilytetään ilmastoidussa kemikaalikaapissa, ja kaapin vieressä säilytetään kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteet. Tiedotteiden ylläpidosta vastaa kemikaalien hankkija.

7.4.6 Logistiikka ja liikkuminen

Museopalvelut tilaa tavarantoimitukset toimittajilta tai noutavat ne itse leasing-autolla, joka on dieseliä käyttävä pakettiauto. Palveluyksikössä suunnitellaan tarvittavat ajot keskitetysti, pyritään noudattamaan taloudellista ajotapaa ja vältetään turhaa tyhjäkäyttöä.

Museoiden palvelujen ääreen sidosryhmät pääsevät helposti junalla, linja-autolla tai kaupunkipyörällä, ja sidosryhmiä kannustetaan käyttämään näitä ekologisia liikkumistapoja. Tikkurilan asemalla on turvallinen pyörän säilytystila.

Henkilökunta saapuu työpaikalle pääsääntöisesti julkisilla kulkuvälineillä, ja yksikkö suosittelee käyttämään julkista liikennettä tai polkupyörää. Museopalveluiden henkilökuntaa kannustetaan valitsemaan ekologisesti kestäviä liikkumistapoja. Henkilöstöllä on mahdollisuus työskennellä etänä kolmena päivänä viikossa.

7.4.7 Viestintä ja vaikuttaminen

Museoiden näyttelyissä ympäristöasiat voivat olla esillä monin tavoin ja niiden sisältöjen ja oheistapahtumien ympäristövaikutuksista tiedotetaan. Mikäli museot järjestävät työpajoja, niissä käytettävistä kierrätysmateriaaleista tiedotetaan jo palvelukuvauksessa.

Sisäisessä viestinnässä museopalvelut kannustavat osallistumaan ekotukitoimintaan sekä ympäristöaiheisiin koulutuksiin. Ympäristöasiat ovat yksi viikkopalaverin teemoista.

8 JÄTEHUOLTOKARTOITUKSET

Jätehuoltokartoitukset suoritettiin vuosien 2023 ja 2024 aikana käymällä kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan eri toimipisteissä ja havainnoimalla toimipisteiden jätehuoltoa niin sisällä kuin ulkotiloissa. Seuraavissa luvuissa esitellään kirjasto- ja kulttuuripalveluiden palvelualueen jätehuoltokartoitukset.

8.1 Kirjastopalvelut

Kirjastojen jätehuollossa havaittiin kehittämistarpeita, jotka liittyivät jakeiden lajitteluun, seurannan järjestämiseen sekä kalusteiden ja poistokirjojen käsittelyyn. Osassa kiinteistöjä keräysmahdollisuudet eivät kattaneet kaikkia jätejakeita, kuten muovi-, metalli- tai lasipakkauksia. Näiden jakeiden keräyksen tarpeellisuuden arvioimiseksi ehdotettiin selvitettäväksi, kuinka paljon kyseisiä jätteitä kertyi.

Jättemääriä ei seurattu aktiivisesti kirjastoissa. Tämän vuoksi ehdotettiin, että seuranta järjestettäisiin esimerkiksi yhteistyössä laitoshuollon kanssa. Yhden kuukauden mittainen seuranta voisi tarjota tärkeää dataa kertyvistä jakeista ja niiden määristä.

Jätehuollon käytäntöjen selkeyttämiseksi tunnistettiin tarve yhtenäisille ohjeille ja perehdytykselle, jotka koskisivat sekä kirjastojen henkilökuntaa että laitoshuoltajia. Näiden avulla lajittelukäytäntöjä olisi voitu yhtenäistää ja epäselvyyksiä vähentää, erityisesti kalusteiden, sähkö- ja elektroniikkaromun sekä vaarallisen jätteen kierrätyksessä. Näiden jätelajien käsittelyyn toivottiin selkeitä toimintatapoja ja tiedotusta.

Kalusteiden kunnostus nousi myös kehityskohteeksi. Koska yhteistyö paikallisen kalustekierrätysyrityksen kanssa ei enää jatku, ehdotettiin vaihtoehdoisen ratkaisun löytämistä kalusteiden kunnostamiseen. Lisäksi poistokirjojen käsittelyyn toivottiin vaihtoehtoa, jotta niitä ei päätyisi sekajätteen yhtä paljon kuin aiemmin.

Kirjastojen asiakastiloihin ehdotettiin monilokeroisten jäteastioiden hankkimista. Näihin voitaisiin kerätä eri jakeita, kuten sekajätettä, metallia, paperia ja muovia samaan tapaan kuin kauppakeskusten yleisissä tiloissa. Tämä parantaisi asiakkaiden mahdollisuuksia lajitella jätteitä oikein ja edistäisi kierrätyksen onnistumista.

8.2 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lastenkulttuurikeskus Pessi toimii vuokrakiinteistössä, jossa jätehuolto on järjestetty yhteisesti muiden toimijoiden kanssa. Keskuksen aulatilassa on keräysastiat sekajätteelle, biojätteelle ja muovipakkauksille. Lajittelua voisi kehittää lisäämällä keräysastiat lasille ja metallille, sillä näiden jakeiden erilliskeräykselle on havaittu tarvetta. Toimivaksi ratkaisuksi ehdotetaan monilokeroisen keräysastian hankkimista asiakasaulaan. Lisäksi kartonginkeräys puuttuu, vaikka sille olisi selkeä tarve.

Jätteiden lajittelun ohjeistusta voisi edelleen parantaa. Uusien työntekijöiden ja harjoittelijoiden perehdyttämiseksi olisi hyödyllistä laatia näkyville selkeät lajitteluohjeet.

Lastenkulttuurikeskus Pyykkitupa toimii kaupungin omistamissa tiloissa Håkansbölen kartanon entisessä pyykkituvassa. Jätehuolto on järjestetty kartanon yhteisessä jätetilassa, jota käyttävät sekä lastenkulttuurikeskus että kaupunginmuseo. Jätetilassa on keräysastiat kartongille, muoville ja sekajätteelle.

Jätetilassa ei tällä hetkellä ole keräysastioita paperille, biojätteelle, metallille tai lasille, vaikka jätehuoltomääräysten mukaan nämä jakeet tulisi kerätä erikseen, mikäli niitä syntyy riittäviä määriä. Näiden jakeiden osalta olisi tärkeää arvioida kertyvien määrien perusteella, onko erilliskeräys järjestettävä jätehuoltomääräysten mukaisesti. Pyykkituvan tiloissa itsessään kerätään tällä hetkellä kartonkia, muovia ja sekajätettä.

Lastenkulttuurikeskus Toteemi toimii asunto-osakeyhtiö Myyrinrungossa sijaitsevassa liiketilassa. Liiketilassa tehtiin remontti vuonna 2023 jätehuoltokartoituksen jälkeen, joten kartoituksen lopputulos ei ole enää täysin vertailukelpoinen nykytilanteen kanssa. Ennen remontin alkua Lastenkulttuurikeskus toivoi jätehuollon kehittämistä entistä paremmaksi ja taloyhtiön jätekatoksen käyttöä pienille määrille jättejakeita, kuten metallille ja lasille.

8.3 Museopalvelut

Vantaan kaupunginmuseossa on jo aiemmin pohdittu biojätteen keräämistä, mutta määrät eivät ole olleet riittäviä. Biojätteen syntymistä seurattiin 6.–19.11.2023. Kyseisellä aikavälillä biojätteen määräksi kertyi 15 kg. Tämän perusteella arvioidaan, olisiko 140 litran biojäteastia sopiva kerättävän määrän säilyttämiseen jätetilassa muiden astioiden vieressä.

Jätetilan käyttöä voitaisiin myös kehittää monilokeroisen astian hankinnalla, jossa olisi useampi jätejake yhdistettynä. Vantaan kaupunginmuseon kokoelmapalveluissa Hiekkaharjun koululla sijaitsevaa tietosuojaa-astiaa hyödynnetään tarvittaessa.

Paristojen ja SER-jätteen (sekä mahdollisesti syntyvän maali- ja lakkajätteen) poisviennistä vastaa museomestari, joka kuljettaa jakeet tarvittaessa HSY:n jäteasema Sorttiin.

Henkilökunnan taukotiloissa lajitellaan muovi, sekajäte, pantilliset juomapakkaukset, lasi, metalli, kartonki ja keräyspaperi. Siivooja tyhjentää muovin ja sekajätteen tiskiällaskaapista, ja muut jättejakeet tyhjentää henkilökunta. Kehittämisehdotuksena on tarkistaa puhtauspalvelusopimus, jotta henkilökunnan ei tarvitsisi tyhjentää taukotiloista kartonkia ja keräyspaperia, joille on jäteastiat ulkoa jätetilasta. Lisäksi muovipussit kerätään uudelleenkäyttöä varten, ja lasin ja metallin tyhjentämisestä huolehtii henkilökunta, joka vie ne yleiseen kierrätyspisteeseen.

Toimistotiloissa kerätään sekajätettä, ja tarpeen mukaan myös keräyspaperia. Siivooja tyhjentää sekajäteastiat, mutta keräyspaperin tyhjentämisestä huolehtii henkilökunta, joka vie sen jätetilan keräyspaperiastiaan.

Asiakastilojen odotustilassa on tällä hetkellä vain yksi sekajäteastia. Ehdotuksena on tutkia mahdollisuutta hankkia monilokeroinen jäteastia, johon voisi kerätä useampia jättejakeita.

Jätetilassa on käytössä astiat sekajätteelle, muoville, keräyspaperille ja kartongille, ja astiat ovat lukkojen takana. Keräyskartonkiastia tyhjennetään joka toinen viikko, mutta tyhjennysväliä voisi hyvin pidentää, mikäli jäteastia ei täyty niin nopeasti. Sekajäteastiasta puuttuu kuitenkin nimike- ja ohjekyltti, mikä tekee lajittelusta hieman epäselvää ja tilanne tarvitsee korjausta.

9 YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN TUNNISTAMINEN

Ympäristövaikutusten tunnistamisessa seurataan Ekokompassin ympäristövaikutusten pisteytys -lomaketta yhdessä Ekokompassin yhteyshenkilön kanssa, joka auttaa pohtimaan eri toimintojen ympäristövaikutuksia. Lomakkeessa käydään samat osa-alueet läpi kuin alkukartoituksessakin eli jätteet, energia, hankinnat, materiaalinkäyttö, kemikaalit, melu, logistiikka ja liikkuminen, viestintä, vaikuttaminen ja luonnon monimuotoisuus.

Jokainen osa-alue pisteytetään merkittävyyden ja vaikutusmahdollisuuksien osalta asteikolla 1–5 ja lasketaan tulokset yhteen. Kaupunkikulttuurin toimialalla Ekokompassin yhteyshenkilö suositteli käyttämään asteikossa myös nollaa mukana, mikä vastasi ei vaikutusta -tasoa.

Vaikutusten pisteytyksessä tuli huomioida sekä organisaation suorat että välilliset ympäristövaikutukset. Merkittävyyttä arvioitiin suhteessa oman organisaation muihin toimintoihin ja niiden aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin. Merkittävyydessä arvioitiin seuraavia osa-alueita: ympäristövaikutus, lakisääteisyys ja ympäristöluvut, taloudellinen vaikutus, tärkeys asiakkaille, sidosryhmille ja henkilöstölle. Vaikutusmahdollisuuksissa arvioitiin organisaation mahdollisuuksia parantaa ympäristösuorituskykyään kyseisessä asiassa. Vaikuttavuutta arvioitiin suhteessa organisaation suoriin ja välillisiin ympäristövaikutuksiin.

Kun kaikki osa-alueet on pisteytetty ja laskettu yhteen, huomataan mitkä osa-alueet ovat merkittävyydeltään ja vaikutusmahdollisuuksiltaan suurimmat. Kolme suurinta pistemäärää saanutta osa-aluetta valitaan seuraavaan ympäristöohjelmaan kehitettäväksi. Ympäristövaikutusten osa-alueet arvioidaan ja valitaan uudelleen ympäristöohjelmaan vähintään kolmen vuoden välein.

9.1 Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden ympäristövaikutusten arvioinnissa useampi osa-alue sai 6 pistettä tai enemmän. Kuitenkin selkeästi eniten pisteitä saivat materiaalinkäyttö, viestintä ja vaikuttaminen, jotka kaikki saivat 9 pistettä. Kirjastopalvelut kokivat, että näissä osa-alueissa merkittävyys oli erittäin suurta (5) ja vaikutusmahdollisuudet suuria (4). Nämä kolme osa-aluetta nostettiin kirjastopalveluiden ympäristöohjelmaan.

Materiaalinkäytön tulokseen päädyttiin pohtimalla kirjastopalveluiden lainauspalvelun tärkeyttä, kuten esinelainausta, tilojen vuokrausta ja jakamistaloutta, unohtamatta kirjastojen perimmäistä tarkoitusta eli kirjojen lainaamista. Kirjastot pystyvät vieläkin kehittymään jakamistalouden saralla eteenpäin.

Viestinnässä ja vaikuttamisessa tuloksiin vaikuttivat suurilta osin kirjastojen mahdollisuudet vaikuttaa sidosryhmiin ja yhteistyökumppaneihin. Kirjastot voivat viestiä tärkeistä ympäristöasioista suurilekin ihmisryhmille helposti.

9.2 Kulttuuritoiminta ja -tilat

Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikön arvioinnissa myös useampi osa-alue sai 6 pistettä tai enemmän. Kolme eniten pisteitä saanutta osa-aluetta olivat logistiikan ja liikkumisen alaosa-alue sidosryhmien liikkuminen, viestintä ja vaikuttaminen. Palveluyksikkö koki, että yleisön liikkumistapa tapahtumiin on merkitykseltään erittäin suuri (5) ja vaikutusmahdollisuudet ovat suuret (4). Viestinnässä ja vaikuttamisessa palveluyksikkö koki merkittävyyden ja vaikutusmahdollisuudet suuriksi (4). Nämä kolme osa-aluetta nostettiin Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikön ympäristöohjelmaan.

9.3 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden arvioinnissa materiaalinkäyttö, viestintä ja vaikuttaminen saivat eniten pisteitä ja ne nostettiin palveluyksikön ympäristöohjelmaan. Palveluyksikkö koki, että heillä on erittäin suuret vaikutusmahdollisuudet tulevaisuuden aikuisiin eli nykyisiin lapsiin ja nuoriin ympäristökasvatuksessa.

9.4 Museopalvelut

Museopalvelut arvoivat hankinnat, materiaalinkäytön, viestinnän ja vaikuttamisen suurimmiksi kehityskohteikseen. Palveluyksikkö koki, että näyttelyrakentamisessa on suuret vaikutusmahdollisuudet ympäristöystävällisempään suuntaan. Myös museot voivat vaikuttaa viestimällä ympäristöasioista sidosryhmilleen.

10 LAKISÄÄTEISET VAATIMUKSET

Suomen laki määrittelee, mitä yritykset ja organisaatiot saavat tehdä ja mitä eivät saa. Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää laadittaessa tulee organisaation ottaa selvää omaan toimintaansa vaikuttavasta ympäristölainsäädännöstä. Toiminnasta riippuen organisaatiota saattaa koskea myös muu lainsäädäntö, josta organisaation tulee itse olla selvillä. (Ekokompassi 2022.)

Seuraavissa alaluvuissa on kerrottu tärkeimmistä ympäristölainsäädännöistä.

10.1 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain (527/2014) tarkoituksena on säännellä ja ennaltaehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa. Ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen lisäksi lain tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää päästöjä sekä poistaa pilaantumisesta aiheutuvia haittoja ja torjua ympäristövahinkoja. Tarkoituksena on myös turvata kaikille terveellinen, viihtyisä, luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö, tukea kestävää kehitystä ja torjua ilmastonmuutosta. Laki myös edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vähentää jätteiden määrää, niiden haitallisuutta ja myös jätteiden haitallisia vaikutuksia. Laki tehostaa ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arviointia ja huomioon ottamista kokonaisuutena. Laki myös parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksen tekoon. (Ympäristöministeriö 2024b.)

Ympäristönsuojelulakia täydentää joukko siihen kuuluvia asetuksia, kuten ympäristönsuojeluasetus. Asetuksissa annetaan tarkempia ympäristönsuojeluun liittyviä säädöksiä, kuten esimerkiksi käsitelläkö ympäristönsuojelulain mukainen lupa-asia valtion vai kunnan viranomaisessa. (Valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta 713/2014.)

10.2 Jätelaki

Jätelainsäädännön tarkoituksena on ehkäistä jätteestä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, edistää luonnonvarojen kes-

tävää käyttöä ja varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista. Jätelainsäädäntö seuraa Euroopan unionin jätelainsäädäntöä, mutta joiltain osin Suomessa jätelainsäädäntö on EU-säädöksiä tiukempaa. (Ympäristöministeriö 2024c.)

Jätelain ja sitä täydentävien asetusten tavoitteena on vähentää jätteen määrää, lisätä uudelleen käyttöä ja kierrätystä. Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on lajiteltava ja kerättävä erikseen kierrätystä varten. Erilliskerättyä jätettä ei saa viedä kaatopaikalle tai poltettavaksi. Jätelakia ja siihen kuuluvia asetuksia päivitettiin laajasti vuonna 2021. (Ympäristöministeriö 2024d.)

10.3 Kemikaalilaki

Kemikaalilain (599/2013) tarkoituksena on terveyden ja ympäristön suojeleminen kemikaalien aiheuttamilta vaaroilta ja haitoilta. Kemikaalilaissa määrätään, että yrityksen tai organisaation tulee olla riittävästi selvillä kemikaalin terveys- ja ympäristövaikutuksista sekä kemikaalin myyntiä koskevista edellytyksistä. Toiminnanharjoittajan tulee noudattaa riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta kemikaalin määrä ja vaarallisuus huomioon ottaen terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi. Toiminnanharjoittajan tulee valita kemikaaleista ja menetelmistä vähiten vaaraa aiheuttava, jos se on kohtuullisesti mahdollista. (Kemikaalilaki 599/2013.)

10.4 Kaupungin ympäristönsuojelumääräykset

Vantaalla on voimassa Vantaan kaupungin ympäristönsuojelumääräykset, joiden tarkoituksena on ympäristönsuojelulain (527/2014) 202 §:n mukaisesti paikalliset olosuhteet huomioon ottaen ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä poistaa ja vähentää pilaantumisesta aiheutuvia haittoja siten kuin ympäristönsuojelulaissa on säädetty. Ympäristönsuojelumääräyksiä sovelletaan yhdessä muiden kunnallisten määräysten kanssa, kuten rakennusjärjestys, terveydensuojelujärjestys ja jätehuoltomääräykset. Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän laatimisen aikana Vantaan kaupungin ympäristönsuojelumääräykset uusittiin ja ne tulivat voimaan 1.6.2024. (Vantaa 2024b.)

10.5 Kaupungin jätehuoltomääräykset

Vantaalla noudatetaan pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen jätehuoltomääräyksiä, jotka tulivat voimaan 1.11.2022 vuoden 2021 jätelainsäädännön laajojen muutosten jälkeen. Jätehuoltomääräykset tarkentavat jätelakia ja -asetusta sovittamalla niiden asettamat velvoitteet kuntien toimintaympäristöön. Kiinteistöjen haltijoiden, kuntalaisten ja osittain myös muiden toimijoiden tulee noudattaa pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen jätehuoltomääräyksiä. (Helsingin seudun ympäristöpalvelut 2024.)

11 JÄTEHUOLTOSUUNNITELMAT, KEMIKAALILISTAT JA LAKILISTAT

Seuraavissa alaluvuissa on esitelty kulttuuri- ja kirjastopalveluiden palveluyksiköiden jätehuoltosuunnitelmat, kemikaalilistat ja lakilistat. Nämä liitteet kuuluvat Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän laatimisen vaiheisiin.

11.1 Jätehuoltosuunnitelmat

Jätehuoltosuunnitelmissa kerrotaan jätehuollon nykytila ja suunnitelma parantaa sitä vastaamaan säädöksiä, mikäli se on tarpeen. Suunnitelman loppuosassa on kuvattu, kuinka jätehuollon etusijajärjestystä tullaan noudattamaan, tarvitseeko organisaation noudattaa tuottajavastuuta ja miten sitä kehitetään, valmistaako organisaatio tuotteita ja pystytäänkö siinä parantamaan toimintaa ja miten tuotteet pakataan.

11.1.1 Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden toimipisteissä kerätään pääasiassa kaikkia erikseen lajiteltavia jätelajeja niissä kiinteistöissä, joissa on muutakin toimintaa, kuten Myyrmäen kirjastossa, joka sijaitsee Myyrmäki-talossa. Niissä kiinteistöissä, joissa toimii vain kirjasto, ei kerätä erikseen muovipakkauksia, metalleja tai lasipakkauksia. Tämä johtunee jätelajien pienestä syntymäärästä eikä keräysvelvoite tällöin täyty. Useassa toimipisteessä vaarallisen jätteen, kuten paristot ja akut, poisviennin hoitaa henkilöstö itse.

Nykyisin kirjastot vähentävät syntyvän jätteen määrää lajittelemalla, lahjoittamalla poistokirjat ilmaiseksi halukkaille ja kalustekierrätyksellä. Kehitettävää tässä on kalustekierrätyksen ja -korjauksen saralla, ja tarvittaisiin yhteinen toimintatapa. Kirjastot tukevat uudelleenkäyttöä lainaamalla kirjoja, pelejä, soittimia ja muuta toiminnassaan. Nykyisin takaisin toimittajille palautetaan pääasiassa vain mustekasetit.

Kirjastopalvelut ei valmista tuotteita, joten niiden osalta jätehuoltosuunnitelmia ei voida tehdä.

11.1.2 Kulttuuritoiminta ja -tilat

Lumosali sijaitsee monitoimikeskus Lumossa ja kaupunkikulttuurikeskus Mosaiikki kauppakeskus Kiviksessä, joissa molemmissa lajitellaan kaikki jätejakeet. Vaaralliset jätteet henkilökunta toimittaa itse keräyspisteille.

Lumosalin ja Mosaiikin tapahtumissa käytetään pääsääntöisesti kertakäyttöastioita. Tähän toivotaan parannusta tulevaisuudessa esimerkiksi biohajoavien kertakäyttöastioiden käytöllä. Lumosalin asiakastiloihin toivotaan monilokeroisia jäteastioita, jotta myös asiakkaiden jätteiden lajittelu paranisi. Kulttuurikeskukset toimittavat poistuvat kalusteet kalustekierrätykseen tai korjattavaksi. Mustekasetit palautetaan toimittajille.

Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikkö ei valmista tuotteita, joten niiden osalta jätehuoltosuunnitelmia ei voida tehdä.

11.1.3 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lastenkulttuurikeskus Pessissä lajitellaan kaikki jätejakeet, paitsi pahvi- ja kartonkijätteet. Lastenkulttuurikeskus Pyykkitivassa kerätään vain sekajäte, keräyskartonki ja muovipakkaukset. Lastenkulttuurikeskus Toteemissa kerätään vain sekajäte ja keräyskartonki. Vaaralliset jätteet henkilöstö toimittaa itse keräyspisteisiin.

Lastenkulttuurikeskukset vähentävät syntyvää jätettä suosimalla kalustekierrätystä, suosimalla yhteistyökumppaneina ympäristövastuullisia toimijoita ja käyttämällä työpajoissa kierrätysmateriaaleja. Näyttelyistä syntyvät pakkausmateriaalit ja näyttelyissä käytettävät rakenteet käytetään uudelleen.

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut ei valmista tuotteita, joten niiden osalta jätehuoltosuunnitelmia ei voida tehdä.

11.1.4 Museopalvelut

Museopalveluiden toimipisteissä kerätään kaikki lajiteltavat jätteet. Museoissa saattaa syntyä jonkin verran näyttelyrakentamisessa rakennusjätettä, joka on aina erilliskerättävää jätettä. Vaaralliset jätteet henkilöstö toimittaa itse keräyspisteille.

Taidemuseo jakaa vanhoja taidejulkaisuja asiakkaille kerran vuodessa. Näin vähennetään syntyvän jätteen määrää. Työpajoissa pyritään käyttämään olemassa olevia tai kierrätettyjä materiaaleja. Galleria K toivoisi wc-tiloihin käsipyyherullia käsipyyhepaperien sijaan. Kaupunginmuseo toivoisi biojätteen keräyksen aloittamista, jotta sekajätteen määrä vähenisi, ja monilokeroastioita asiakastiloihin.

Taidemuseo käyttää puolessa tapahtumia kertakäyttöastioita henkilöstöresurssien vähyyden takia. Pyritään siirtymään kohti kestoastioiden käyttöä. Näyttelyrakenteita muokataan jo olemassa olevista rakenteista. Kaupunginmuseossa on käytössä vain kestoastioita ja näyttelykalusteet pyritään kierrättämään kalustekierrätyksen kautta.

Museopalvelut ei valmista tuotteita, joten niiden osalta jätehuoltosuunnitelmia ei voida tehdä.

11.2 Kemikaalilistat

Seuraavissa alaluvuissa on kerrottu lyhyesti kulttuuri- ja kirjastopalveluiden käyttämistä kemikaaleista kemikaalilistojen perusteella. Kemikaalilistojen täyttäminen on osa Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän laatimista. Kulttuuri- ja kirjasto-tilat -palveluyksikön kemikaalilistaa ei ollut saatavilla.

11.2.1 Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden kemikaalilista sisältää erilaisia desinfiointi-, puhdistus- ja pesuaineita, joita käytetään muun muassa käsihygieniaan, pintojen puhdistukseen sekä tarranpoistoon. Käytössä olevista kemikaaleista suurin osa on luokiteltu terveysturvalliseksi ja helposti syttyviksi.

Käsihuhteita, kuten Erisan Pro, Pamark ja LV Professional, käytetään käsien desinfiointiin, ja niiden yhteydessä on mainittu varoitukset ”helposti syttyvä neste ja höyry” ja ”ärsyttää voimakkaasti

silmiä”. Koviin pintojen desinfiointiin käytetään esimerkiksi AT-desinfiointispraytä, joka sisältää syttyvyyden lisäksi merkinnät silmä-ärsytyksestä.

Muut erityiskäyttöiset kemikaalit, kuten isopropyylialkoholi, Label off -tuotteet sekä Durable Screen-clean Fluid, on tarkoitettu välineistön ja näyttöjen puhdistukseen ja tarrojen poistoon. Näissä korostuvat syttyvyys ja ympäristövaikutukset, kuten PRF Label off -tuotteen ympäristölle vaarallinen -merkintä.

Tiskiaineet, kuten Fairy Ultra Original ja KIILTO suihkutettava käsitiskiaine, ovat käytössä astioiden käsinpesuun ja ne voivat ärsyttää silmiä.

Kemikaalilistan mukaan kirjastopalvelut käyttävät tuotteita, jotka edellyttävät turvallista käsittelyä ja varastointia syttyvyyden, terveydelle haitallisuuden ja ympäristövaikutusten vuoksi.

11.2.2 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelujen kemikaalilista sisältää erilaisia puhdistus- ja pesuaineita sekä keramiikkatöissä tarvittavia väri- ja lasitusaineita. Käytössä olevista kemikaaleista usea on luokiteltu erittäin helposti syttyväksi aerosoliksi ja silmiä voimakkaasti ärsyttäväksi.

Puhdistus- ja pesuaineet, kuten astianpesukonetabletit ja huuhtelukirkasteet sisältävät aineita, jotka ärsyttävät silmiä tai ihoa. Desinfiointiaineet, kuten Sanytol ja AT-desinfiointispray, sisältävät merkinnät helposta syttyvyydestä ja silmien ärsytyksestä. Keramiikkatöissä käytettävät lasitusaineet sisältävät merkinnät vakavasta terveysvaarasta.

Kemikaalilistan mukaan palveluyksikkö käyttää tuotteita, jotka edellyttävät turvallista käsittelyä ja varastointia terveysvaaran, syttyvyyden ja ympäristövaikutusten vuoksi.

11.2.3 Museopalvelut

Museopalveluiden kemikaalilista sisältää erilaisia konservointi-, puhdistus- ja pesuaineita, suojaaineita ja maalienpoistoaineita. Käytössä olevista kemikaaleista suurin osa on luokiteltu terveysvaarallisiksi ja helposti syttyviksi.

Puhdistus- ja pesuaineet, kuten astianpesukonetabletit ja huuhtelukirkasteet sisältävät aineita, jotka ärsyttävät silmiä tai ihoa. Lisäksi vaativampaan puhdistukseen käytettävä kloriitti on voimakkaasti syövyttävää ja haitallista vesieliöille.

Erikoisaineiden joukkoon kuuluvat suoja-aineet, liimat ja maalienpoistoaineet, kuten Protector-verhoilusuoja ja Nitromors-maalinpoistoaine, voivat olla haitallisia sekä käyttäjälle että ympäristölle. Näiden kemikaalien osalta on tärkeää noudattaa asianmukaista varastointia, suojautumista ja hävittämishojeita.

Kemikaalilistan mukaan museopalvelut käyttää tuotteita, jotka edellyttävät erityisen huolellista käsittelyä ja varastointia niiden ympäristövaikutusten, terveyshaittojen ja syttyvyyden vuoksi.

11.3 Lakilistat

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän laatiminen vaatii, että organisaatio tunnistaa omaan toimintaansa vaikuttavat ympäristölainsäädännöt. Seuraavissa alaluvuissa on käsitelty eri palveluyksiköiden lakilistat. Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikön ja museopalveluiden lakilistat eivät olleet saatavilla.

11.3.1 Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden toiminnassa ei tunnistettu muita toimintaan vaikuttavia ympäristölainsäädännön lakeja kuin jätelaki ja valtioneuvoston asetus jätteistä. Lomakkeessa viitataan pääosin jo tehtyyn jätehuoltosuunnitelmaan esimerkiksi etusijajärjestyksen ja jätteiden erilliskeräyksen noudattamisessa.

11.3.2 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluissa tunnistettiin ympäristönsuojelulaki, valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta, jätelaki, kemikaalilaki ja valtioneuvoston asetus kemiallisista tekijöistä työssä noudatettavaksi palveluyksikön toiminnassa.

Ympäristönsuojelulakia noudatetaan olemalla selvillä toiminnan, kuten tapahtumien, ympäristövai-
kutuksista ja pyrkimällä ympäristöhaittojen määrän vähentämiseen. Ympäristönsuojeluasetuksesta
tunnistettiin vaatimus jätevesien käsittelystä ja sitä noudatetaan käyttämällä työpajatilojen omia jä-
tevesien saostusjärjestelmiä.

Jätelakia noudatetaan pyrkimällä jätteen määrän vähentämiseen toiminnassa ja syntyneet jätteet
toimitetaan erilliskeräysastioihin.

Kemikaalilakia ja valtioneuvoston asetusta kemiallisista tekijöitä työssä noudatetaan sallimalla vain
koulutettujen työntekijöiden käyttää tiettyjä kemikaaleja. Myös kemikaalien käyttöturvallisuustiedot-
teet ovat ajan tasalla ja henkilöstön saatavilla.

12 HENKILÖSTÖN OHJAUS YMPÄRISTÖASIOISSA – EKOTUKITOIMINTA

Vantaan kaupungilla, ja täten myös kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla, on käytössään Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden koordinoima ekotukitoiminta. Ekotukitoimintaa toteutetaan useassa kunnassa ja organisaatiossa. Vantaalla ympäristökeskus kehittää ja ohjaa ekotukitoimintaa yhteistyössä kaupungin muiden toimialojen kanssa. (Vantaan kaupunki 2024c.)

Ekotuki on toimintamalli ympäristöasioiden huomioimiseksi työpaikoilla. Työyhteisöihin nimetään ja koulutetaan ekotukihenkilöitä, jotka työnsä ohessa edistävät työpaikoilla ympäristön kannalta kestäviä toimintatapoja ja lisäävät ympäristötietoisuutta. (Vantaan kaupunki 2024c.)

Ekotukitoiminnan avulla organisaation ympäristöstrategia, -politiikka ja -ohjelmat voidaan siirtää konkreettisiksi toimiksi ja käytännöiksi työntekijätasolla. Ekotukitoiminta edellyttää, että koko organisaatio on sitoutunut ympäristövastuullisuuden edistämiseen ja että toiminnalla on johdon tuki. (Vantaan kaupunki 2024c.)

13 YMPÄRISTÖOHJELMAT

Ympäristöohjelmat tehdään ympäristövaikutusten tunnistamisen jälkeen. Ympäristöohjelmiin valitaan kolme osa-aluetta, jotka nousivat esiin vaikutuksien tunnistamisessa ja näitä kolmea kehitetään seuraavan kolmivuotiskauden aikana. Ympäristöohjelmiin kirjataan tavoitteet ja näille toimenpiteet. Tavoitteiden saavuttamista seurataan mittareilla ja toimenpiteille merkitään aikataulu ja vastuhenkilö tai -henkilöitä. Ympäristöohjelmaan kirjataan myös palveluyksikön ympäristölupaus.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän laadinnassa päädyttiin tekemään jokaiselle palveluyksikölle oma ympäristöohjelma, koska koko toimialan kattava ympäristöohjelma olisi ollut liian laava eikä näin ollen olisi välttämättä pystynyt vaikuttamaan yksittäisen palveluyksikön ympäristövaikutuksiin tarpeeksi.

13.1 Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden ympäristöohjelman materiaalinkäytön osa-alueen tavoitteena on kokoelmista poistettavien aineistojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistäminen ja e-aineistojen käytön edistäminen. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: systemaattinen uudelleenkäytön ja yhteistyökumppaneiden kartoitus vuosien 2024–2025 aikana, asiakkaille suunnatut aineistojen poistokampanjat vuosien 2024–2025 aikana, aineistojen kierrätyksen selvittäminen yhteistyössä jäteyrityksen kanssa vuonna 2024 ja e-aineistojen markkinointi ja käytön laajentaminen vuonna 2024. Tavoitteen toteutumista seurataan sisään tulevan aineiston ja e-aineiston määrällä sekä poistoaineiston jatkosijoituksella.

Viestinnän osa-alueen tavoitteena on ympäristöaiheisista tapahtumista ja palveluista tiedottaminen. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: kirjaston esinelainausmahdollisuudesta tiedottaminen vuonna 2024, ympäristöaiheisten kirjanäyttelyiden suunnittelu ja näyttelyiden lisääminen kirjastojen vuosikelloon huomioiden kaupunkitasoiset teemavuodet vuonna 2025 sekä uuden kulttuuri- ja kirjastoauton käyttöönoton viestiminen auton ympäristöystävällisyydestä vuonna 2024. Tavoitteen toteutumista seurataan esinelainauksen tilastoilla, toteutuneilla näyttelyillä ja tapahtumilla ja ympäristöaiheisten kirjojen lainaustilastoilla.

Vaikuttamisen osa-alueen tavoitteena on ympäristötietoisuuden kasvattaminen sekä kirjaston henkilökunnan että asiakkaiden keskuudessa. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: säännöllinen ekotukitoiminta kirjastopalveluiden henkilökunnan ympäristötietoisuuden lisäämiseksi vuosina 2024–2026, yhteistyö luonto- ja ympäristöjärjestöjen kanssa vuonna 2025, kirjaston järjestämät kirjavinkkaukset erityisesti ympäristöaiheisista kirjoista vuosina 2024–2025 sekä aktivistidiplomi junior vuonna 2024. Tavoitteen toteutumista seurataan nimettyjen ekotukihenkilöiden ja toteutuneiden yhteistyönäyttelyiden ja -luentojen lukumäärällä.

Kirjastopalveluiden ympäristölupaus kuuluu seuraavasti: Kirjasto aktiivisena ympäristötietoisuuden toimijana.

13.2 Kulttuuritoiminta ja -tilat

Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikön ympäristöohjelman logistiikka ja liikkuminen -osa-alueen tavoitteena on, että yleisö kulkee tapahtumiin julkisilla liikennevälineillä, polkupyörällä tai kävellen. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: tapahtumamarkkinoinnissa nostetaan esille tapahtumien sijainti hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella vuodesta 2024 alkaen jatkuvana toimenpiteenä, selvitetään yleisön liikkumistapa tapahtumiin vuosina 2024–2025. Tavoitteelle ei asetettu mittaria.

Viestinnän osa-alueen tavoitteina on yleisön, yhteistyökumppaneiden ja henkilöstön ympäristötietoisuuden lisääminen sekä pyrkimys viestiä mahdollisimman ekologisilla tavoilla. Tavoitteille asetettiin seuraavat toimenpiteet: viestintä ekoteoista entistä enemmän jatkuvana toimenpiteenä, uuden kulttuuri- ja kirjastoauton ympäristöystävällisyyden esiintuonti vuonna 2024, työntekijöiden innostaminen ekotukihenkilökoulutuksiin jatkuvana toimenpiteenä sekä sähköisten viestintäkanavien käytön lisääminen ja painettujen viestintämateriaalien harkittu käyttö jatkuvana toimenpiteenä. Tavoitteelle ei asetettu mittaria.

Vaikuttamisen osa-alueen tavoitteena on ympäristötietoisuuden kasvattaminen omalla toiminnalla. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: tapahtumatuotannossa pyritään nostamaan ympäristöön ja ekologisuuteen liittyviä teemoja jatkuvana toimenpiteenä, säännöllinen ekotukitoiminta henkilökunnan ympäristötietoisuuden lisäämiseksi ja ympäristöasioiden nosto yksikkökokouksissa

jatkuvana toimenpiteenä sekä ympäristövastuuhjeistuksien käyttöönotto tapahtumissa vuonna 2025. Tavoitteelle ei asetettu mittaria.

Kulttuuritoiminta ja -tilat -palveluyksikön ympäristölupaus kuuluu seuraavasti: Jalkautamme ympäristöajattelun osaksi henkilöstön toimintaa ja viestimme siitä rohkeasti ja aktiivisesti.

13.3 Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden materiaalinkäytön osa-alueen tavoitteina on lisätä ekologisesti kestävien materiaalien käyttöä työpajoissa ja näyttelytoiminnassa, pakkaus- ja kertakäyttö-materiaalin käytön minimointi sekä tilojen käytön tehostaminen. Tavoitteille asetettiin seuraavat toimenpiteet: toiminnan ja työpajojen suunnittelu varastossa olevien materiaalien mukaan jatkuvana toimenpiteenä, välineiden lainausta ja vuokrausta kaupungin sisältä ja ulkopuolelta mahdollisuuksien mukaan jatkuvana toimenpiteenä, lisätä tapahtumien kestoastioiden käyttöä tai löytää ekologistia vaihtoehtoja kertakäyttöasioille vuonna 2024 sekä tilojen vuokrausta ulkopuolisille vuodesta 2025 eteenpäin.

Viestinnän osa-alueen tavoitteiksi kirjattiin ympäristötietoisuuden lisääminen kulttuurin keinoin sekä pyrkimys mahdollisimman ekologiseen viestimiseen. Tavoitteille asetettiin seuraavat toimenpiteet: näyttely-, esitys- ja työpajasisällöissä suositaan ympäristöaiheita vuosina 2024–2025, palveluyksikön osallistuminen kaupunkiympäristön toimialan ympäristöteemavuosiin vuosina 2024–2025, yksikkökokouksien vakioaiheeksi otetaan kestäväkehitys vuodesta 2024, sähköisten viestintäkanavien suosiminen ja painetun viestintämateriaalin harkittu käyttö vuonna 2024 sekä tuodaan esiin ympäristövastuulliset toimintatavat ja käytännöt vuonna 2024.

Vaikuttamisen osa-alueen tavoitteena on lisätä ympäristötietoisuutta lastenkulttuurin sisältöjen ja toiminnan kautta. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: toteutetaan Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton kestävä kehityksen oppaan 5+1 tekoa -haaste Ekokompassi-ympäristöohjelmaa hyödyntäen vuonna 2024, tiloissa toimivia yhteistyökumppaneita ohjataan toimimaan Ekokompassi-sertifikaatin vaatimusten mukaisesti vuonna 2024 sekä menetelmäoppaat ja -materiaalit ainettomaan ja ympäristötietoiseen toimintaan vuosina 2025–2026.

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden ympäristölupauksena on lisätä ympäristötietoisuutta lastenkulttuurin keinoin.

13.4 Museopalvelut

Museopalveluiden hankintojen osa-alueen tavoitteena on vähentää hankintojen ympäristövaikutuksia. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: perehdytään kaupungin ohjeisiin vastuullisista hankinnoista ja otetaan ne käyttöön kaikin mahdollisin osin vuosina 2024–2026, näyttelyrakentamisessa valitaan ympäristöystävällisiä maaleja vuosina 2024–2026 sekä tarjotaan vegaanisia tarjoiluja vuosina 2024–2026. Tavoitteen toteutumista seurataan vuosittain museoiden toimintaa seuratussa.

Materiaalinkäytön osa-alueen tavoitteena on tehostaa materiaalien käyttöä ja kierrätystä. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: näyttelyrakentamisessa käytetään kierrätysmateriaaleja ja vaaditaan näyttelyrakentajalta uudelleenkäyttöä vuosina 2024–2026, rakennetaan perusnäyttely vuosina 2025–2026, museopedassa ja museokaupassa hyödynnetään kierrätysmateriaaleja vuosina 2024–2026, materiaaliressurit listataan ja hyödynnetään olemassa olevat materiaalit ennen uusien hankkimista vuosina 2024–2026 sekä museokokoelmien karsinnan ja mahdollisten poistojen jälkeen pakkausmateriaalin määrän käytön harkinta vuosina 2024–2026. Tavoitteen onnistumista seurataan näyttelyiden purku- ja rakentamisvaiheessa syntyvän jätteen määrän mittaamisella.

Viestinnän osa-alueen tavoitteena on nostaa ympäristöasiat mukaan viestintään. Tavoitteelle asetettiin seuraavat toimenpiteet: viestitään ekoteoista enemmän vuosina 2024–2026, innostetaan henkilöstöä mukaan ekotukihenkilökoulutuksiin vuosina 2024–2026 sekä lisätään henkilöstön perehdytysoppaaseen vinkit ekotekoihin museotyössä vuonna 2024. Tavoitteen onnistumista seurataan ekotukikoulutettujen määrällä.

Vaikuttamisen osa-alueen tavoitteena on vaikuttaa sidosryhmien tietosuuteen korjausrakentamisen hyödyistä sekä ekologisen näkökohtien esiin nostaminen näyttelyissä. Tavoitteille asetettiin seuraavat jatkuvat toimenpiteet: remonteissa valitaan suojeluun sopivia ympäristöystävällisiä ma-

teriaaleja, mietitään näyttelyprosessissa ympäristö- ja ekologisuusteemojen esiin nostoa sekä vanhan museorakennuksen ylläpito tavoittelematta uutta museorakennusta. Tavoitteille ei asetettu seurantamittareita.

Museopalveluiden ympäristölupauksen mukaan palveluyksikkö sitoutuu ympäristövastuullisiin toimintatapoihin niin suunnittelussa, päätöksenteossa kuin toteutusvaiheissa. Palveluyksikkö lupaa keskittyvänsä ympäristötyössään etenkin hankintojen, materiaalinkäytön, viestinnän ja vaikuttamisen osa-alueisiin.

14 POHDINTA

14.1 Ympäristöohjelman mahdollisuudet ja tulevaisuus

Ympäristöohjelma asettaa organisaatiolle tavoitteet, joihin ei päästä ilman sitoutumista tarvittaviin toimenpiteisiin. Opinnäytetyön aikana yhdessä Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kulttuuri- ja kirjastopalveluiden palvelualueen johdon ja henkilöstön kanssa laadittiin toimiva ympäristöjärjestelmä Ekokompassia apuna käyttäen. Opinnäytetyön ulkopuolella toimialan muut palvelualueet työstivät myös ympäristöjärjestelmää käyttöönsä. Nyt opinnäytetyön loppuessa Vantaan kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala on kokonaisuudessaan saanut käyttöönsä Ekokompassi-sertifikaatin. On kuitenkin toimialasta, sen johdosta ja henkilöstöstä riippuvaa, kuinka ympäristöohjelmaa noudatetaan ja saavutetaanko asetetut tavoitteet seuraavan kolmen vuoden aikana ennen seuraavaa sertifiointiauditointia.

14.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyötä ohjasi tavoite johdonmukaisen ja asianmukaisen kokonaisuuden luomisesta. Tämän tavoitteeseen päästiin hyvin Ekokompassin selkeiden ohjeistuksien avulla. Opinnäytetyöprosessin aikana pyrittiin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja toteuttamaan opinnäytetyö säädöksen ja sääntöjen mukaisesti. Lähteinä pyrittiin käyttämään hyväksytyjä ja oikeaksi todistettuja lähteitä.

Opinnäytetyön tehtävänä oli vastata sen asettamiin kehittämistehtäviin, joihin pystyttiin vastaamaan vaatimusten mukaisesti.

LÄHTEET

Blackman, Sue & Baumol, William 2023. The Library of Economics and Liberty. Natural Resources. Artikkele. Hakupäivä 6.4.2024, <https://www.econlib.org/library/Enc/NaturalResources.html>.

Carson, Rachel 1970. Äänetön kevät. Suomentanut Pertti Jotuni. Helsinki: Tammi.

Ekokompassi 2022. Ekokompassi opas. Hakupäivä 23.8.2023, <https://ekokompassi.fi/oma-ekokompassin-valinta>.

Euroopan komissio 2024a. Energia, ilmastonmuutos ja ympäristö. Ilmastonmuutoksen syyt. Hakupäivä 6.4.2024, https://climate.ec.europa.eu/climate-change/causes-climate-change_fi.

Euroopan komissio 2024b. Viestinnän pääosasto. Vuoden 2040 välitavoite ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä. Uutisartikkeli. Hakupäivä 18.3.2024, https://commission.europa.eu/news/recommendation-2040-target-reach-climate-neutrality-2050-2024-02-06_fi.

Heiskanen, Eva & Mäntylä, Hans 2004. Kenen työtä ympäristö on? Teoksessa Eeva Heiskanen (toim.): Ympäristö ja liiketoiminta: arkiset käytännöt ja kriittiset kysymykset, Helsinki: Gaudeamus.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut 2024. Jätehuoltomääräykset. Hakupäivä 10.12.2024 <https://www.hsy.fi/jatteet-ja-kierratys/jatehuoltomaaraykset/>.

Kallio, Tomi 2001. Moderni ympäristöjohtaminen: Historia, käsite ja organisatorinen kenttä. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja. Sarja B-1:2001. Turku: Turun kauppakorkeakoulu.

Kemikaalilaki 599/2013. Hakupäivä 10.12.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130599>.

Ketola, Tarja 2004. Yritysten ympäristöjohtaminen: Päämäärät, käytännöt ja arviointi. Turku: Turun kauppakorkeakoulu.

Kinos Oy 2024a. Ympäristöjärjestelmä. Hakupäivä 12.11.2024, <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma>.

Kinos Oy 2024b. Ekokompassi-ympäristösertifikaatti on merkki vastuullisuudesta. Hakupäivä 12.11.2024, <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/sertifikaatti>.

Kinos Oy 2024c. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Hakupäivä 1.12.2024. <https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/ymparistojarjestelman-rakentaminen>.

Kippo-Edlund, Päivi 2006. Ympäristöjohtaminen ja ympäristöjärjestelmä. Teoksessa Silja Sarkkinen (toim.): Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita.

Linnanen, Lassi 1994. Ympäristöjohtaminen: Elinkaariajattelu yrityksen toiminnassa. Sarja: Ekonomia. Espoo: Weilin+Göös.

Lovio, Raimo 2004. Ympäristöasioiden hallintajärjestelmät ympäristöjohtamisen työkaluna. Teoksessa Eeva Heiskanen (toim.): Ympäristö ja liiketoiminta: arkiset käytännöt ja kriittiset kysymykset. Helsinki: Gaudeamus.

Peltomäki, Mikko & Kampainen, Matti 1995. Yrity maailma ja ympäristökysymys. Sykesarja A 7. Pori: Turun yliopisto, Satakunnan ympäristötutkimuskeskus.

Pohjola, Tuula 2003. Johda ympäristöasioita tehokkaasti: Ympäristöosaaminen menestystekijänä. Helsinki: Talentum.

Rohweder, Liisa 2004. Ympäristöasioidenhallintajärjestelmät johtamisen työkaluna. Teoksessa Tuula Ketola (toim.): Yritysten ympäristöjohtaminen; päämäärät, käytännöt ja arviointi. Turku: Turun kauppakorkeakoulu.

Savola, Jukka 1998. Miten pk-yritykset ja oppilaitokset voivat kehittää ympäristöasioitaan? Koulutusohjelmamalli. Sarja: Mikkelin ammattikorkeakoulu B, artikkeleita, opinnäytetöitä, tiedotteita. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

SFS-EN ISO 14001:2015 2015. Ympäristöjärjestelmät. Vaatimukset ja niiden soveltamisohjeita. 3. painos. Vahvistettu 5.10.2015. Helsinki: Suomen standardoimisliitto SFS ry.

Suomen standardoimisliitto SFS ry 2017. ISO 14000 Ympäristöjohtamisen standardisarja. Hakupäivä 30.11.2024, <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittu-standardit/iso-14000-ymparistojohtamisen-standardisarja/>.

Tampereen yliopisto 2024. Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Haettu 1.12.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2022. Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- energiastrategia. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:53. Hakupäivä 15.10.2024, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-811-0>.

Valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta 713/2014. Hakupäivä 25.8.2024, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140713>.

Vantaan kaupunki 2022. Vantaan resurssiviisauden tiekartta, valtuustokausi 2021–2025. Hakupäivä 15.10.2024, https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Resurssiviisauden_tiekartta.pdf.

Vantaan kaupunki 2024a. Organisaatio. Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala. Hakupäivä 1.12.2024. <https://www.vantaa.fi/fi/kaupunki-ja-paatokseteko/organisaatio>.

Vantaan kaupunki 2024b. Vantaan ympäristönsuojelumääräykset (1.6.2024 alkaen). Hakupäivä 10.12.2024. https://www.vantaa.fi/sites/default/files/document/Ymp%C3%A4rist%C3%B6nsuojelum%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykset_01062024_0.pdf.

Vantaan kaupunki 2024c. Ekotuki. Hakupäivä 15.12.2024. <https://www.vantaa.fi/fi/palveluhakemisto/palvelu/ekotuki>.

WWF 2024. Mikä Green Office? Hakupäivä 30.11.2024. <https://wwf.fi/greenoffice/mika-green-office/>.

Ympäristöhallinto 2024. EMAS-järjestelmä ja sen toteuttaminen. Hakupäivä 30.11.2024, <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kestava-tuotanto/ymparistojarjestelmat-ja-johtaminen/emas-jarjestelma-ja-sen-toteuttaminen>.

Ympäristöministeriö 2024a. Mitä on vihreä siirtymä? Hakupäivä 15.10.2024. <https://ym.fi/mita-on-vihrea-siirtyma>.

Ympäristöministeriö 2024b. Ympäristöministeriön hallinnonalan lait, asetukset ja ohjeet. Hakupäivä 25.8.2024, <https://ym.fi/ilmasto/lainsaadanto>.

Ympäristöministeriö 2024c. Jätelainsäädäntö. Hakupäivä 10.12.2024. <https://ym.fi/jatelainsaadanto>.

Ympäristöministeriö 2024d. Jätelaki ja asetukset – mikä muuttui, miten toimin? Hakupäivä 10.12.2024. <https://ym.fi/jatteet/jatelaki>.